

Täysistunto

Torstai 20.2.2020 klo 15.59—19.11

Täysistunto alkoi klo 15.59. Täysistunto päättyi klo 19.11.

Puhetta johtivat toinen varapuhemies Juho Eerola (15.59—17.58) ja puhemies Matti Vanhanen (17.58—19.11).

1. Nimenhuuto

Nimenhuutoraportti Liite 1A

Toimitettiin nimenhuuto.

2. Ilmoituksia

2.1. Toimenpidealoitteet

Puhemiesneuvosto on 19.2.2020 päättänyt lähettää valiokuntiin toimenpidealoitteet TPA 49-51/2019 vp, 1-5/2020 vp.

3. Suullinen kyselytunti

Vastaamassa olivat seuraavat ministerit
valtiovarainministeri Katri Kulmuni
ulkoministeri Pekka Haavisto
oikeusministeri Anna-Maja Henriksson
perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru
työministeri Tuula Haatainen
elinkeinoministeri Mika Lintilä
maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä
kuntaministeri Sirpa Paatero
puolustusministeri Antti Kaikkonen
pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist
sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen
opetusministeri Li Andersson
kehitysyhteistyö- ja ulkomaankauppaministeri Ville Skinnari
ympäristö- ja ilmastoministeri Krista Mikkonen
sisäministeri Maria Ohisalo
tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Päiväjärjestyksen 3. asiana on suullinen kyselytunti.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Pyydän paikalla olevia ministereitä siirtymään ministeriaitioon. Pyydän myöskin niitä edustajia, jotka haluavat esittää kysymyksen ministerille, ilmoittautumaan painamalla P-painiketta ja nousemalla seisomaan.

Ministereille esitettiin seuraavat kysymykset:

3.1. Suullinen kysymys huumeongelmista (Mika Niikko ps)

Suullinen kysymys SKT 12/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Niikko.

Keskustelu

16.01 **Mika Niikko ps:** Arvoisa puhemies! Viime viikkojen aikana lukemamme uutiset nuorten huumekuolemista ja kaupunkikirjasto Oodin tapahtumista ovat karua mutta eivät yllättävää luettavaa. Suomessa on todellinen huumeongelma ja huumeiden käyttö on kasvanut räjähdysmäisesti. Viime vuonna Suomessa kuoli huumeisiin enemmän ihmisiä kuin koskaan aikaisemmin. Eniten huumeet tappavat nuoria, ja lisäksi myös lapset kuolevat huumeisiin. Myös kouluissa lisääntynyt huumeiden käyttö aiheuttaa levottomuutta ja turvottomuutta. Opettajat kokevat, että he ovat jääneet yksin huumeongelman kanssa.

Suomen nykyinen huumestrategia on laadittu vuonna 1997. Suomen huumeainetilanteessa ja huumeita koskevassa toimintaympäristössä on tapahtunut tämän jälkeen valtavia muutoksia, jotka vaativat pikaista huomiota. Arvoisa sosiaali- ja terveysministeri Pekonen, millä aikataululla hallitus päivittää huumeainestrategian vastaamaan nykypäivän haasteisiin, ja millä tavalla hallitusohjelmassa mainittu periaatepäätös huumeainepolitiikasta tulee vähentämään huumeiden käyttöä?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja ministeri Kiuru nostaa kättä.

16.02 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tosiaan tämä kuuluu tässä meidän yhteistyössämme vastuuministeri Pekosen kanssa minun kontolleni.

Ensinnäkin hallitusohjelmaneuvoiteluissa ollaan sitouduttu siihen, että tälle ilmiölle tehdään enemmän yhdessä hakien sellaista visiota, joka kantaa myös tulevat vuodet. On sanottava, että lasten ja nuorten osalta edustaja Niikko osuu naulan kantaan. Kyllä maailma on muuttunut niin paljon, että emme taida täällä eduskunnassa edes osata kuvitella, mitä se tosiasia tänä päivänä on. Otan hyvin vakavasti teidän toiveenne siitä, että tässä asiassa täytyy pystyä parempaan.

Haluan sanoa, että me tulemme tekemään päihdelainsäädäntöön muutoksia ja tulemme hakemaan selkeästi strategisemmalla otteella vastauksia näihin kysymyksiin, mutta ensimmäinen ja tärkeä on se, että olen myös kutsunut päihdetyötä tekevät toimijat nyt kokoon, jotta me voisimme jo tässä sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksen, sisällön ja rakenteen uudistuksen yhteydessä katsoa, pitäisikö [Puhemies koputtaa] tässä isossakin kuvassa jo ulottaa toimia siihen. Ja sitten täällä substanssilaisissa tulee lisätoimia.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat esittää lisäkysymyksiä tähän aiheeseen, ilmoittautumaan painamalla V-painiketta ja nousemalla seisomaan.

16.04 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ministeri Ohisalo, te olette sanonut, että vihreät kannattavat huumeiden käytön rangaistavuudesta luopumista, mukaan lukien kovien huumeiden käytön sallimista. [Oikealta: Ohhoh!] Dekriminalisoinnissa ei ole kyse vain yksittäisen ihmisen valinnoista tai ministerin omasta arvomaailmasta vaan paljon laajemmasta yhteiskuntamme turvallisuutta koskevasta kysymyksestä.

Haluan muistuttaa, että sisäministeriö vastaa sisäisestä turvallisuudesta ja päämääränä on, että Suomi on maailman turvallisin maa nyt ja tulevaisuudessa. Huumeet aiheuttavat uhan sisäiselle turvallisuudelle ja ovat kallis paukku yhteiskunnan koko sektorille. Muun muassa poliisiylijohtaja Seppo Kolehmainen mukaan minkäänlaista huumeiden liberalisointia ei tulisi sallia. [Kokoomuksen ryhmästä: Juuri näin!] Arvoisa ministeri Ohisalo, oletteko edelleen samaa mieltä, mitä olette aikaisemmin lausunut, ja ymmärrätkö te myös sen, että tällaiset lausunnot antavat nuorisolle vääränlaisen kuvan huumeiden haitoista ja [Puhemies koputtaa] että ne vähättelevät käytöstä aiheutuvia yhteiskunnallisia ja sosiaalisia haittoja?

16.05 **Sisäministeri Maria Ohisalo** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset edustaja Niikolle kysymyksestä.

Sisäministeriön raporteissa on vuosia kirjoitettu auki se, että syrjäytyminen on sisäisen turvallisuuden suurin uhka. Kyse on siitä, että ihmiset jäävät tässä yhteiskunnassa ulkopuolelle työstä, koulutuksesta, palveluista. Usein, valitettavasti, nykyisellään on niin, että jos ihmisillä on jokin ongelma, niin ihmiset eivät saa ajoissa siihen apua. Tähän kysymykseen, myös huumeidenkäyttökysymykseen, meidän täytyy puuttua yhdessä moniammatillisesti. Se, mistä ollaan täysin samaa mieltä ja samoilla linjoilla poliisin kanssa, on se, että moniammatillista yhteistyötä tarvitaan. Poliisin ennalta estävä strategia on erittäin keskeisessä asemassa siinä, että hyvässä aikataulussa, hyvissä ajoissa poimitaan ne nuoret, joilla on riskejä jäädä sivuun yhteiskunnan hyvästä kehityksestä. Poliisien resursseja tämä hallitus on lisännyt, tulee lisäämään tästä eteenpäinkin. Ennaltaehkäisy keskiöön, haittojen vähentäminen ylipäätään keskiöön kaikessa siinä, mitä tehdään, ja kokemusasiantuntijoiden kuuleminen entistä vahvemmin. [Puhemies koputtaa] Uskon, että ministeri Kiuru erityisesti [Jani Mäkelä: Vastaus!] ymmärtää tämän kokemusasiantuntijoiden kuulemisen myös tässä yhteydessä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ministeri Henriksson pyytää puheenvuoroa.

16.06 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämän hallituksen hallitusohjelmassa ei ole sanaakaan siitä, että esimerkiksi kannabiksen käyttö delegalisoidaisiin. [Leena Meri: Hyvä, oikein hyvä!] Se ei tule kysymykseen tällä hallituskaudella, ja tämä on hallituksen kanta, [Välihuutoja perussuomalaisten ryhmästä] mikä on myös todettu tästä aitiosta monta kertaa jo aikaisemmin.

Se on sitten eri asia, että ylipäänsä huumeongelma on tänä päivänä todella vakava asia, ja se on niin, että se ei ole ainoastaan pääkaupunkiseudulla ja suurissa kaupungeissa, valitettavasti huumeongelma on läsnä myös pienemmissä kaupungeissa ja kunnissa, ja sen ta-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

kia tämä on meille kaikille kuuluva kysymys. Meidän pitää miettiä, millä tavalla pystymme poikkihallinnollisesti — niin kuin ministeri Ohisalo tässä esitti ja ministeri Kiuru otti esille — paremmin kuin tänä päivänä ennaltaehkäisemään sitä, että nuoret joutuvat siihen porukkaan, jossa huumeita väärinkäytetään. Meidän pitäisi tehdä kaikkemme, jotta niin moni nuori kuin mahdollista ei koskaan [Puhemies koputtaa] joutuisi sellaiseen tilanteeseen.

16.07 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Huumeiden katukauppa etenkin Helsingissä on räjähtänyt käsiin. Ei ole tavatonta nähdä täysin avointa pilleri- ja muuta kauppaa niin keskustassa, Hakaniemessä, Sörnäisissä kuin esimerkiksi Itä-Helsingissä. Aineita tarjotaan hyvin nuorillekin ihmisille. Niin sanottuja euron pillereitä ja muita aineita kauppaavat usein maahan EU:n vapaan liikkuvuuden ansiosta päässeet pääasiassa itäisen Euroopan kansalaiset. Poliisin mukaan toimintaa johdetaan Romaniasta käsin, pillerit ostetaan Unkarista ja Suomeen ne tulevat esimerkiksi Tornion kautta. Poliisi on usein voimaton, resurssit eivät kerta kaikkiaan riitä tämän kaltaiseen rikollisuuteen puuttumiseen. Muutaman päivän tehoiskuista ei ole apua. Kysyn hallitukselta: mitä te aiotte tehdä, jotta kaduillamme rehottava ja vakavia häiriöitä tuottava huumeikauppa saadaan kitkettyä?

16.08 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset edustaja Purralle hyvästä kysymyksestä. Suomessahan tehdään vahvasti yhteistyötä poliisin, Tullin ja Rajan kesken. Tämä PTR-yhteistyö on toiminut jo vuosia ja on erittäin toimivaa, mutta se ei toteudu ilman riittäviä resursseja. Olemme hallintovaliokunnassakin yhdessä keskustelleet tästä asiasta, että Suomen turvallisuusviranomaisten kenttä on laajalti erittäin heikosti resursoitua. Jos verrataan pelkästään vaikka Ruotsiin, poliisien määrät ovat erittäin pienet suhteessa väestön määrään. Tähän hallitus on jo ohjelmassaan tarttunut, se lisää joka vuosi poliisien määrärahoja. Tällekin vuodelle tulleet määrärahalisäykset on kohdennettu muun muassa sinne ennalta estävään toimintaan, mikä nimenomaan on sitä hyvin varhaisessa vaiheessa puuttumista.

Totta kai järjestäytyneen rikollisuuden torjunta on ihan yhteinen eurooppalainen iso haaste. Siinä Suomi ei suinkaan ole yksin, vaan Europolin kanssa hyvässä yhteistyössä vaihdamme jatkuvasti tietoja jäsenvaltioiden kesken, ja paitsi eurooppalaista yhteistyötä myös kahdenvälistä yhteistyötä tehdään monessa. Muun muassa eräänä avauksena tässä olen esittänyt, että pohjoisen rajalla täytyy myös vahvistaa poliisien yhteistyötä maiden rajojen yli, [Puhemies koputtaa] jotta voidaan puuttua tällaisiin kysymyksiin yhdessä.

16.09 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten tässä jo kävi ilmi, hallitusohjelmaan on kirjattu haittojen vähentämisen ohjelma liittyen huumausainerikollisuuteen. Luin joululomalla Kultainen vasikka -kirjan, joka kertoo järjestäytyneestä rikollisuudesta. Jo 90-luvulla Suomen vankiloissa on puhuttu niin kutsutusta humanista päihdepolitiikasta ja haittoja vähentävästä päihdepolitiikasta, johon rikollisjärjestöt haluavat mukaan. Ovatko hallituksen vastaavat ministerit tietoisia, että tähän liittyy myös järjestäytyneen rikollisuuden silloin, kun pyritään laillistamaan asioita, jotta he pääsisivät lailliseen kauppaan mukaan? Ja eikö yhteiskunnan tehtävä ole pyrkiä käytön vähentämiseen? [Leena Meri: Juuri näin!]

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

16.10 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On todella niin, että järjestäytynyt rikollisuus tekee paljon haittaa meidän yhteiskunnallemme ja paljon haittaa ylipäänsä maailmassa. Mitä vankiloihin tulee, niin vankiloissahan yritetään pitää huolta siitä, että sinne ei tulisi huumeita. Tätä varten myös Risen sisällä on tehty paljonkin sen eteen, että vankilaturvallisuus paranisi.

Itse olen ajatellut myös, kun olen käynyt maailmalla katsomassa muitakin vankiloita, että voi olla, että meilläkin on edessä sellainen tilanne, että me joudumme tulevaisuudessa tarkistamaan ihmisiä, jotka kulkevat vankilasta ulos ja sisään päivittäin, eliikkä myös heidät, jotka tekevät siellä työtä, toisella tavalla kuin ehkä tänä päivänä.

Järjestäytynyt rikollisuus on todella vakava asia, ja siihen meidän pitää yhdessä myös yrittää puuttua niin hyvin kuin mahdollista. Tässäkin tarvitaan rajat ylittävää yhteistyötä, ja sitä myös poliisin osalta tehdään. [Puhemies koputtaa] Siitä tietää varmasti ministeri Ohi-salo vielä enemmän.

16.12 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Turvallinen Suomi ei tarkoita sitä, että pelkästään poliisin resurssia parannetaan. Koko ketjun on oltava kunnossa: poliisi, hätäkeskus, syyttäjät, tuomioistuin ja vankeinhoito.

Syyttäjille on hallitusohjelmassa myönnetty lisärahoitusta. Olen kysynyt oikeusministeriltä julkisessa kuulemisessa siitä, meneekö tuo lisärahoitus nouseviin vuokra- ja ict-kuluihin vai henkilöiden palkkaamiseen. Vastasitte, että palkkamenot menevät eri momentilta, joten lisärahoitus menee täysimääräisesti henkilöstön palkkaukseen. Syyttäjien määrä on nyt kuitenkin vähentynyt 20:llä. Kuinka tämä asia nyt on?

Sisäministeriltä haluaisin kysyä tätä samaa asiaa. Kuluuko poliisin lisärahoitus tosiasiassa nouseviin vuokra- ja ict-kuluihin eikä henkilöstön palkkaukseen? Eroavatko oikeusministeriön ja sisäministeriön käytännöt rahankäytön ja eri momenttien suhteen? Onko nyt niin, että poliisien ja syyttäjien määrät tulevat tosiasiaassa vähenemään eikä kasvamaan?

16.13 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vuoden 2020 talousarvioesityksestä käy ilmi, että Syyttäjälaitoksen henkilöstön määrä on tänä vuonna 14 suurempi kuin viime vuotta koskevassa talousarvioesityksessä. Tämä on siinä keltaisessa kirjassa, mikä on myös edustajalla. Syyttäjälaitoksen taloudellista tilannetta on voitu vahvistaa hallitusohjelmassa sovitulla määrärahalisäyksillä ja talousarvion mukaisten määrärahojen jakopäätöksillä. Tämä on selkeä parannus ja suunnanmuutos vallinneeseen kehitykseen. Se, että Syyttäjälaitoksen henkilötyövuosimäärä kuitenkin laskee tänä vuonna viime vuoden toteutuma-arviosta, johtuu siitä, että Syyttäjälaitos on käyttänyt viime vuonna talousarvioesityksestä ja tulossopimuksesta poiketen siirtyviä määrärahoja syyttäjien palkkaamiseen. Mutta todellisuus on se, että nyt pannaan enemmän rahaa kuin aikaisemmin.

16.14 Sisäministeri Maria Ohi-salo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset edustajalle hyvästä kysymyksestä. Tähän asti on ollut pidemmän aikaa niin, että siitä resurssista, jota on kyetty lisäämään vaikka poliisin puolelle, on paljon valunut todella näihin ict-hankkeisiin ja toimitiloihin. Hallitusohjelmassa on sitouduttu terveisiin ja turvallisiin työ- ja toimintatiloihin kaikilla eri sektoreilla, ja totta kai on niin, että yhtäkään sisäil-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

maongelmaista tilaa meillä ei pitäisi olla valtionhallinnossa. Nyt jo tiedetään, että ihmisiä on sairastunut, muun muassa Oulusta on vakavia esimerkkejä tästä.

Tälle vuodelle jo viime syksyn budjetista, josta päätimme syksyllä, noin 60:stä 80:een henkilötyövuotta on tullut lisää poliisille, ja kuten mainitsin, niin osa tästä lisäyksestä on muun muassa laitettu tänne ennalta estävään työhön, ja juuri on rekrytty poliisiin lisää henkilöitä ihan kaikkiin laitoksiin. Tällä tiellä tulemme jatkamaan myös hallituksessa. Toki se riski on siinä, että kun poliisinkin kalusto, Rajan kalusto ja toimitilat tulevat tiensä päähän, [Puhemies koputtaa] niin sitä resurssia helposti saatetaan niihin laittaa, koska ne on myös pakko olla. Mutta kyllä meidän pitää henkilöstön määrää lisätä. Se on hallituksen yhteinen tahtotila.

16.15 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomessa julkisuudessa, ikävä kyllä, vähätellään meidän huumeongelmaa, ja jopa siellä hallituksen riveissä on ministereitä, jotka ovat muun muassa kannabiksesta antaneet koko ajan varsin sallivia näkemyksiä. [Eduskunnasta: Näin on! — Hallituksen linja! — Järkyttävää!] Kuitenkin THL:n mukaan alle 25-vuotiaitten huumekuolemat kasvavat tällä hetkellä jo neljättä vuotta peräkkäin. Huumausaineet johtavat vakaviin ongelmiin ihmisen terveydessä, työ- ja opiskelukyvyssä, romuttavat ihmissuhteita ja johtavat useimmiten rikolliseen elämäntapaan ja viimein lopuksi myöskin hengen menetykseen.

Olisin halunnut kysyä opetusministeriltä: Millä tavalla tähän ongelmaan puututaan kouluissa etukäteen? Tiedetään, että tällä hetkellä yläkouluissa joka kymmenes oppilas on sellainen, joka on kokeillut vähintään kerran kannabista, ammatillisissa oppilaitoksissa joka viides oppilas. Millä tavalla koululaitoksessa tähän asiaan pureudutaan? Annettaanko jo viides—kuudesluokkalaisille [Puhemies koputtaa] tietoa ja ennalta ehkäisevää tietoa ja myöskin vanhemmille? Miten vanhempainilloissa näitä asioita käsitellään?

16.16 Opetusministeri Li Andersson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä haluan ensin todeta ääneen sen, että kukaan tässä rivissä, kukaan ministeri, ei ole millään tavalla vähätellyt huumeongelmaa Suomessa eikä millään tavalla vähätellyt sitä ongelmaa ja tragediaa, joka liittyy näiden nuorten huumekuolemiin.

Ne lausunnot, mitä tietyt ministerit ovat antaneet liittyen omien puolueidensa kannanotoihin, eivät ole liittyneet millään tavalla huumeiden sallimiseen, [Välihuutoja perussuomalaisen ryhmästä] vaan ainoastaan siihen, että helpotetaan erityisesti nuorten hoitoon pääsyä ja alennetaan kynnyksiä myöskin hakeutua hoitoon.

Mitä tulee koulumaailmaan, niin on ilmiselvää, että kasvattajilla on äärimmäisen tärkeä tehtävä siinä, että myöskin omalta osaltaan edistävät nuorten terveyttä, lisäävät nuorten tietoa päihteistä, päihteiden riskeistä, päihteiden seurauksista. Ja koulu on se paikka, jossa tarvitaan lisäpanostuksia juurikin tähän moniammatilliseen yhteistyöhön, mistä äsken sanottiin, jotta me voimme huolehtia siitä, että ne nuoret, joilla on psyykkisiä ongelmia, joilla on pahoinvointia, [Puhemies koputtaa] masennusta, myöskin saavat siihen ammattilaisten tarjoamaa apua ja tukea. [Ben Zyskoviczin välihuuto]

16.17 Heidi Viljanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Entisenä päihdetyöntekijänä, liki 20 vuotta sitä työtä tehneenä, olen kyllä kovasti otettu siitä, että täällä kaikki yhteisesti ovat huolissaan meidän lisääntyvästä huumeongelmasta. [Sari Sarkomaa: Onko hallitus?] Toivon, että me emme ole siinä asiassa myöhässä, sillä kun sitä meininkiä

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

on tuolla seurannut, ihan kenttätöissä, niin se on pitkän ajan tulosta. Tämä on tapahtunut pitkässä juoksussa, ja siihen olisi voitu kyllä täällä reagoida aivan varmasti jo aikaisemminkin. Kun me puhumme päihteistä, niin puhumme helposti rikollisuudesta ja rangaistuksista, ja valitettavasti hoito ja se puoli jää meillä huomiotta.

Haluaisin nyt, kun me kerran tähän olemme lähteneet, että puhumme nimenomaan rikollisuudesta — tällä viikolla on puhuttu vankiloiden turvallisuudesta — kysyä oikeusministeri Henrikssonilta, kuinka me jatkossa turvaamme sen, että jokainen vanki, joka huumeiden takia joutuu vankilaan, saa jo siellä sitä päihdetyötä riittävästi, koska silloin, jos ihmisellä on halu muutokseen, niin siihen pitää tarttua silloin, ja se halu voi syntyä myös siellä vankilassa. [Eduskunnasta: Hyvä kysymys! — Välihuutoja sosiaalidemokraattien ryhmästä]

16.19 Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olette, edustaja, ihan oikeassa, että on tärkeätä, että nämä henkilöt saavat myös sitä hoitoa vankiloissa, ja sitä he saavat kyllä tänä päivänä, mutta totta kai on aina niin, että on parantamisen varaa. Mutta hallitus haluaa panostaa tähän, ja onneksi meillä on nyt sellainen tilanne, että hallitus on myös myöntänyt ja eduskunta on tavallaan sen siunannut, määrärahan sille, että sellaisille henkilöille, jotka ovat syyllistyneet kerran rikokseen [Sari Sarkomaan välihuuto] ja varsinkin nuoret rikoksenteijät, joilla on huumeusaineproblema, heitä varten yritetään nyt löytää projekteja, joilla me pääsemme auttamaan heitä niin, että se rikollinen toiminta loppuu, ja kun he pääsevät vankilasta ulos, eivät enää uusisi rikoksiaan ja saisivat tätä tukea. Tätä varten on myös talousarviossa nyt määräraha. Ja toivon, että kunnat lähtevät myös tähän mukaan, koska tämä tullaan nyt suuntaamaan niin, että eri kunnilla on mahdollisuus hakeutua [Puhemies koputtaa] myös näihin hankkeisiin mukaan.

16.20 Sisäministeri Maria Ohisalo (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitokset edustajalle erittäin tärkeästä huomiosta, että hoito täytyy asettaa aivan keskiöön tässä kaikkessa. Ihmisen täytyy päästä [Sari Sarkomaan välihuuto] nykyistä nopeammin hoitoon, ja häpeä täytyy saada pois siitä koko kuvioista, että ihmiset eivät sen takia jättäydy ulkopuolelle, että häpeävät sitä asiaa tai pelkäävät, että tulevat potentiaalisesti rangaistuksi tästä asiasta.

Poliisissa on myös hyvin vahva tällainen exit-toiminta, jolla pyritään siihen, että järjestäytyneen rikollisuuden piirissä olevat ihmiset saisivat uuden elämän, uuden mahdollisuuden täysin irti siitä rikollisesta elämäntavasta. Moni on voinut koko elämänsä elää sellaisessa elämänpiirissä, ja tämä on hyväksi osoittautunut toiminta, jota myös kerromme yleensä muualle maailmaan.

16.21 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Huumeita ja lääkkeitä on tarjolla lapsille ja nuorille ihan päivittäin. Niitä löytyy Snapchatista, My Storysta, niissä pyörii aivan avoin huumekauppa. Pienille alakoululaisille myydään jo huumeita. ”Ostatko?” kysytään koulujen lähistöllä, juna-asemilla, puistojen ympärillä kulkee näitä kauppiaita, 16—19-vuotiaita. He vaihtavat paikkaa, liikkuvat eri alueilla ja tiedustelevat, kuka ostaisi ja mitä. Ahdistuneisuutta ja levottomuutta lääkitään erilaisilla tänä päivänä helposti saatavilla olevilla huumeilla ja lääkkeillä. Kierre syvenee, se lähtee kärsivästä, ja tilanne on silloin räjähtänyt. ADHD ja keskittymishäiriöt vaivaavat useita nuoria, mutta he eivät pääse avun piiriin, he eivät pääse lääkärille. Mitä teette sille, että ennen kuin

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

nuoret tarttuvat näihin bentsoihin ja lähtevät käyttämään huumeita, he pääsisivät ihan oikeasti lääkärin vastaanotolle kertomaan ongelmistaan? [Perussuomalaisten ryhmästä: Hyvä kysymys!]

16.22 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä yhteys, jonka äsken kuvasitte, on todellinen. Moni nuori, joka uupuu, tulee stressiä, saattaa ahdistua — se voi ilmetä joko mielenterveysongelmina, mielenterveyden häiriöinä tai vähintäänkin sen oireina, mutta se voi myös ilmentyä päihdepoliittisesti riskaabelilla tavalla. Nuori saattaa jäädä yhden kokeilun jälkeen koukkuun, ja tätä kautta sekä päihdepolitiikan että mielenterveystyön puolelta on löydettävä ratkaisuja.

Eduskuntasalissa on jo paljon puhuttu siitä, miten koulujen se matala pääty pitää laittaa kuntoon, jotta lapsilla ja nuorilla on hyvin alhainen kynnyksen pyytää aikuiselta apua näissä molemmissa vaivoissa. Iso haasteemme on kuitenkin yhteiskunnassa se, että kun katsotaan sekä aikuisten että lasten osalta, niin myös päihdepuolella on sanottava, että meidän kynnyksemme on joskus jopa liian korkea. Pahimmillaan se onkin taloudellinen kynnyksen, jonka ylittämistä kunnissa ei välttämättä sallita hoitoon pääsyn ohjaamiseen, ja tämä on minusta [Puhemies koputtaa] kynnyksen, jota ei pitäisi sallia.

16.23 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ensinnäkin haluan kiittää hallitusta siitä, mikä tässäkin keskustelussa on tullut esille, että tämä hallitus ei ole lieventämässä huumeiden saatavuutta eikä huumausainepolitiikkaa. Siitä kiitos teille.

Mutta sitten menen siihen samaan asiaan, mikä tässä jo tulikin esille, että itse asiassa meidän lasten ja nuorten kannalta on tärkeää, että me pystymme estämään sitä, että ei tule niitä uusia huumeidenkäyttäjiä. Eli pitää päästä ennalta ehkäisevästi antamaan sellaista tukea jo ihan lapsena, ehkä perheelle perheneuvoloitten kautta ja neuvolatoiminnan kautta, ja sitten koulussa, varhaiskasvatuksessa ja perusopetuksen kautta, että niitä uusia käyttäjiä ei synny.

Mutta sitten haluaisin kysyä ministeri Kiurulta, kun hallitus on käynnistämässä tätä tulevaisuuden sote-keskus -ohjelmaa, että minkälaisia käytännöllisiä toimia siellä on muun muassa tänne päihde- ja huumeepolitiikan puolelle ja ennalta ehkäisevään toimintaan lasten ja nuorten osalta.

16.24 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täytyy kiittää valiokunnan puheenjohtajaa: te olette niin kartalla kuin vain olla ja voi. Eli olen iloinen siitä. Unohdin nimittäin sen, ja kyllä tärkeä on tämä valiokunnan puheenjohtajan kysymys. Kyllä meidän täytyy pystyä siellä etulinjassa myöskin nykyisen terveyskeskuksen toiminnassa tunnustamaan, että päihdepalveluja pitää saada, mielenterveyspalveluja pitää saada, ja tältä osin myöskin päihdepalvelujen ulottaminen sinne terveyskeskuksen etulinjaan tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskuksessa on enemmän nyt sitten sääntö kuin poikkeus. Poikkeus se on tällä hetkellä, ja tämä on saatava kuntoon. Tämän täytyy rakenteissa näkyä, että meillä päihdepalvelut ovat siellä matalassa kynnyksessä mukana.

Toinen kysymyksenne oli nimenomaan se, mitä kouluissa tehdään paremmin. Me olemme satsanneet paljon ennalta ehkäisevään työhön. Eivät siellä nämä arjen asiantuntijat, meidän sosiaali- ja terveydenhuollon työntekijät, ole läpi sormiensa katsoneet. Kyllä se palveluiden tarve on huutava, ja sinne pitäisi ulottaa myöskin selkeästi [Puhemies koput-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

taa] rakenteelliset hoidon elementit, jotta tämä [Puhemies koputtaa] ruuhka rupeaa purkautumaan palveluiden tarpeessa.

16.25 **Opetusministeri Li Andersson** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä ollaan kyllä monella tapaa asian ytimessä, eli mehän tiedämme Suomesta, miten esimerkiksi alkoholia monesti käytetään itselääkintäaineena, kun kyse on pahoista psyykkisistä ongelmista, mielenterveysongelmista, pahoinvoinnista. Samaa on nähtävissä myöskin nuorten päihteidenkäytön osalta. Siksi ne panostukset, mitä nyt tehdään oppilas- ja opiskelijahuollon vahvistamiseksi kouluissa, ovat äärimmäisen tärkeitä. Hallitus on osoittanut siihen lisärahoitusta tämän vaalikauden ajaksi, ja samassa yhteydessä ollaan myöskin sovittu siitä, että tehdään sitovia mitoituksia, joiden tavoitteena on se, että voidaan vahvistaa näiden palveluiden alueellista saatavuutta ja tasa-arvoa, koska tällä hetkellä alueelliset erot ovat hyvin merkittäviä. Meidän pitää saada tämä lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden hoitoketju toimimaan nykyistä paremmin, myöskin koulun jälkeen ja koulun ulkopuolella — millä tavalla meidän oppilas- ja opiskelijahuollon ammattilaiset voivat ohjata eteenpäin niitä nuoria, jotka tarvitsevat enemmän apua ja tukea ja palvelua, [Puhemies koputtaa] ja samalla huolehtia siitä, että he myöskin saavat sitä riittävän nopeasti.

16.26 **Kalle Jokinen kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Viime vuonna huumeisiin kuoli Suomessa 261 ihmistä, heistä suurin osa nuoria. Ne ovat valtavia tragedioita heidän läheisilleen ja perheilleen. Ja mikä on hallituksen ministerien vastaus tähän kysymykseen? Kolme hallituksen keskeistä ministeriä, opetuksesta, turvallisuudesta, sosiaali- ja terveystoimesta vastaavat ministerit pitävät huumemyönteisiä lausuntoja julkisuudessa. [Eduskunnasta: Järkyttävää! — Markus Mustajärvi: Väärä todistus!] Jopa yksi puolueista, vihreä puolue, on linjannut puolueohjelmissaan, [Markus Mustajärvi: Väärä todistus! Ei pidä paikkaansa! — Välihuutoja] että kovienkin huumeiden käytön rangaistavuudesta ja pienen määrän hallussapidosta pitäisi luopua. [Eduskunnasta: Vakava asia!] Teillä on nyt valta vaikuttaa tähän huumekuolemien vahvaan kasvuun. Ottakaa se valta ja vastuu, tehkää konkreettisia toimia, jotta tänä vuonna ei enää kuole huumeisiin Suomessa näin paljon. Mitä konkreettisia toimia te aiotte tehdä näiden huumemyönteisten lausuntojen sijaan? Saadaanko hallitukselta yksimielinen kanta, yksimielinen huumestrategia, johon me voimme luottaa? [Puhemies koputtaa] Nyt hallituksen viesti on varsin sekava ja kaksitahtoinen.

16.28 **Valtiovarainministeri Katri Kulmuni** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kuten tässä on todettu, tämä hallitus ei ole dekriminalisoimassa huume politiikkaa, ei lieventämässä huume lainsäädäntöä. Tämä on hallituksen kanta. Ja niistä toimista, joista ministerit ovat tässä omista salkuistaan ja omalta osaltaan kertoneet — voin lisätä niihin esimerkiksi sen, että Tullin toimintaresurssijahan on tälle vuodelle lisätty 3,3 miljoonaa moderniin tekniikkaan liittyen, että siellä rajalla saadaan paremmin kiinni kaikki se epäasiallinen tavara ja laittomuus, mitä siellä on. Poliisin määrärahoja on lisätty ja myös sosiaali- ja terveyspalvelujen, kaikkia niitä palveluita, joita tässä on käyty läpi — vaikkapa nuorten harrastamiseen liittyvien toimintaedellytysten parantamiseen, ettei kukaan edes ajautuisi tämänkaltaiselle polulle. [Jukka Gustafsson: Hyvä vastaus, oikein hyvä!]

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt tästä aihealueesta enää yksi kysymys ja sen esittää aihealueen nostanut edustaja Niikko.

16.29 **Mika Niikko ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tämä aihe on meille yhteinen. Meidän täytyy eduskunnassa tehdä kaikkemme, jotta me saamme suojeltua lapsiamme huumeidenkäytöltä ja päihdeongelmilta, ja meillä on vielä paljon tehtävää. Me olemme tässä eduskunnassa keskustelleet jopa semmoisista kysymyksistä kuin odottavat äidit, jotka käyttävät huumeita. Heitä ei saada pakkohoitoon, ja siihen liittyy monta syytä, miksi tämmöistä lainsäädäntöä ei ole tehty. Ja sitten on alle 18-vuotiaitten lasten huumeidenkäyttö, heitäkään ei pakkohoitoon saada. Ironista kyllä on, että jos he eivät käy koulua, heidät saadaan kyllä laitokseen sisään — sen takia, ettei koulussa käydä — mutta huumeidenkäyttö ei ole vielä sellainen riski, jostain syystä. Kysynkin muutaman kysymyksen ministereiltä:

Ministeri Henriksson, olen kiitollinen siitä, että lisäätte resursseja vankilasta vapautuvien palaamiseksi arkeen ja heidän päihdehaittojensa pienentämiseksi. Mutta kuitenkin, voisitteko harkita sitä — itsekin olen tehnyt toistakymmentä vuotta vankilasta vapautuvien parissa työtä — että kun järjestöt pystyvät toimimaan tässä paremmin kuin kunnat, niin ohjaisitte sen rahan järjestöille? He pystyvät 24/7-periaatteella vertaistuenomaisesti [Puhemies koputtaa] tukemaan näitä henkilöitä.

Ja vielä lopuksi, puhemies, ministeri Kiurulle se, että [Puhemies koputtaa] tämä on yhdenvertaisuuskysymys, että joka kunnassa päästään yhdenvertaisesti hoitoon, kun sitä haetaan, ja nyt se ei toteudu. Mitä teette tälle asialle?

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt ministeri Kiuru.

16.30 **Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä kun on näitä toimia esitelty, niin erilaisia tehtäviä on edessä. Ja myös, kun oli tämä edustaja Niikon toive siitä, että hoitoon pääsisi paremmin, se on ihan selvä, että tämä ei voi enää toteutua näin kuin nykyään. Siltä osin olen kutsunut myöskin tämän pyöreän pöydän hengen nimessä järjestöjä ja muita tahoja käymään keskustelua siitä, mitä meidän pitäisi tehdä hoidon vaikuttavuuden parantamiseksi ja hoitoonpääsyn ja saatavuuden parantamiseksi. [Sari Sarkomaan välihuuto] Nämä toimet täytyy tehdä nyt heti, kun meillä on tämä iso rakenteellinen ja sisällöllinen paketti auki ja se sisältöuudistus, jolla sosiaali- ja terveystieteiden toimintaa uudistetaan. Mutta tärkeää on myös se, että me koamme yhdessä voimat. Hallitukselta on tulossa ensinnäkin valtioneuvoston tuleva periaatepäätös huumausainepolitiikan linjauksista, se päivitetään vielä tänä vuonna. Ja valmistelutyö myös päihdestrategian päivittämiseksi on käynnissä, ja olemme lähteneet siitä, että sekin saataisiin vuonna 2020 valmiiksi. Kyllä näitä toimia [Puhemies koputtaa] tulee ja tämä ilmiö otetaan tosissaan. [Eduskunnasta: Vaikka terapiatakuu! — Sari Sarkomaa: Entäs terapiatakuu?]

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Tämä aihekokonaisuus on nyt tällä erää loppuun käsitelty, ja siirrytään seuraavaan aiheeseen.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

3.2. Suullinen kysymys EU:n maataloustuista (Janne Sankelo kok)

Suullinen kysymys SKT 13/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Sankelo.

Keskustelu

16.31 **Janne Sankelo kok:** Arvoisa puhemies! Pääministerit neuvottelevat parasta aikaa Brysselissä EU:n tulevien vuosien budjetista. Neuvotteluissa on Suomella paljon pelissä. Kokoomus tukee suomalaisia viljelijöitä. Haluamme tukea myös neuvotteluja, mutta edellytämme, että hallitus osaa ajaa Suomen etua.

Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan Suomen maataloustuista ja maaseudun kehittämishankkeista olisi lähtemässä 310 miljoonaa euroa. [Eduskunnasta: Ohhoh!] Kyse on sananmukaisesti viljelijän leivästä ja maaseudun elinvoimasta. Lisärahoitusta siis tarvitaan, jotta voimme panostaa kaikkia EU-maita yhdistäviin asioihin, kuten yhteiseen rajaturvallisuuteen ja EU:n kilpailukykyyn. Britannian lähtö on vaikuttamassa sen rahan määrään, joka vaikuttaa myös suomalaisen viljelijän arkeen. Kysynkin asianomaiselta ministeriltä: kuinka hallitus on varautunut turvaamaan viljelijöiden uskon ruoantuotannon tulevaisuuteen tilanteessa, [Puhemies koputtaa] jossa EU-rahoitus vähenee sadoilla miljoonilla eurolla? [Perussuomalaisten ryhmästä: Vakava kysymys!]

16.33 **Valtiovarainministeri Katri Kulmuni** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia tärkeästä kysymyksestä. Aivan kuten edustaja Sankelo toteaa, pääministeri on parhaillaan neuvottelemassa Suomen puolesta tulevasta EU:n monivuotisesta rahoituskehystä. Ehkäpä edustajat eilen huomasivatkin, että kun pääministeri tapasi liittokansleri Merkeliä, hän tiedotustilaisuudessa hyvin selkeäsanaisesti kertoi Suomen tavoitteista. Meille yksi keskeisimpiä tavoitteita on maatalous, maaseudun kehittämisrahasto ja se pilari kakkonen, joka on Suomelle hyvin tärkeä. Julkisuudessa olleista tiedoista tietienkin käydään julkisuudessa keskustelua, mutta Suomen kanta on se, että me haluamme, yksi keskeisimmistä asioista meille on, että tässä maassa on myös tulevaisuudessa puhdasta ruoantuotantoa, omavaraista viljelyä, ja sen takia se on yksi Suomen kärkitavoitteista noissa neuvotteluissa, joissa pääministeri parhaillaan on. Ja totta kai, jos hän menestyisi niissä huonosti, niin meillähän myös hallitusohjelmassa kansallisesti kompensoidaan ne menetykset, mitä mahdollisesti tulisi. Mutta toivotamme pääministerille menestystä neuvotteluihin.

16.34 **Janne Sankelo kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitusohjelmassa tosiaan lukee: ”tarvittaessa EU:n yhteisen maatalouspolitiikan tulevan tukiohjelmakauden 2021—27 EU-rahoituksen Suomelle kohdentuvan osan alenema kompensoidaan jakamattomasta varauksesta”.

Arvoisa hallitus! Poliitikassa asiat ovat tärkeitä. Oikeasti tärkeät asiat ovat kuitenkin niitä, joille on oikeasti varattu rahat ohjelmiin ja budjetteihin. Hallitus, te siis tuon äskeisenkin puheenvuoron mukaan haluatte turvata suomalaisen viljelijän toimeentulon ja puhtaan kotimaisen ruoan saannin. [Keskeltä: Juuri näin!] Tässä semmoinen ihmetyttää, että koko

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

jakamaton varaus kaikkiin yllättäviin menoihin on hallituksella tuleville vuosille 150 miljoonaa. Tämä on puolet siitä, mitä ennakkotietojen mukaan on nyt lähtemässä. Ministeri Leppä: Voitteko luvata suomalaisille viljelijöille, että maataloustukia ei leikata tällä vaalikaudella? Voiko suomalainen viljelijä [Puhemies koputtaa] luottaa teihin ja hallitusohjelman lupauksiin?

16.35 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Suomen linja, mistä valtiovarainministeri Kulmuni äsken kertoi, on se sama linja, mitä viime kaudella ajettiin, missä kokoomus oli myöskin mukana. Täysin sama linja, [Ben Zyskowicz: Silloin se ei pitänyt!] ja juuri samat periaatteet, jotka äsken kuulimme valtiovarainministerin suusta, joita tällä hetkellä pääministeri Marin erinomaisen jämäkällä tavalla, niin kuin eilen huomattiin julkisuudesta, vie eteenpäin. Se on se linja, josta me lähdemme.

Me haluamme tästä mahdollisimman hyvän neuvottelutuloksen. Me emme tyydy mihinkään muuhun kuin hyvään neuvottelutulokseen. [Ben Zyskowicz: Sitä ei kysyty!] Ja pidämme huolen siitä, että kun viljelijöille ollaan nyt asettamassa lisää velvoitteita ympäristö- ja ilmastonäkökulmasta, on selvää, ettei rahoitus voi silloin pienentyä. Päivänselvä asia. Ei voi olla niin, että meillä vaatimukset kasvavat ja rahoitus pienenee. Mahdoton yhtälö. Sen vuoksi meillä on myöskin ne perälaulukirjaukset hallituksessa ja hallitusohjelmassa, ja sen mukaan tullaan menettelemään. [Sari Sarkomaa: Kysymys jäi vastaamatta!]

3.3. Suullinen kysymys maatalouden kannattavuuden parantamisesta (Päivi Räsänen kd)

Suullinen kysymys SKT 14/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Myös kristillisdemokraatit olivat ilmoittaneet aiheekseen maataloustuet. — Edustaja Räsänen.

Keskustelu

16.36 Päivi Räsänen kd: Arvoisa herra puhemies! Suomalainen maatalous on käynyt läpi radikaalin rakennemuutoksen parinkymmenen vuoden aikana. Euroopan unionin yhteinen maatalouspolitiikka on tuonut mukanaan paljon byrokratiaa ja isommat tilakoot. Vaikka EU:lla on yhteinen maatalouspolitiikka, sillä ei ole yhteistä ruokaturvaa, ja kotimainen ruoantuotanto on edelleen tärkeää paitsi laadun ja turvallisuuden myös huoltovarmuuden näkökulmasta.

Maatalouden kannattavuus on edelleen heikentynyt. Maatalousyrittäjien tuntipalkka on keskimäärin 5 euroa 40 senttiä, ja aika monet maatalousyrittäjät työskentelevät jaksamisensa ääri rajoilla. Mahdolliset leikkaukset toisivat merkittävää lisärasitusta. Kysynkin teiltä, maatalousministeri: mitä hallitus tekee maatalousyrittäjien tulokehityksen kääntämiseksi nousu-uralle?

16.37 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Voin yhtyä kaikkiin noihin, mitä maatalouden tilanteesta, edustaja Räsänen, tässä kysymyksessänne esititte. Kannattavuuden osalta se on heikko, se ollut viimeiset kymme-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

nen vuotta heikko. No mitä hallitus on tehnyt? Ensinnäkin me paikkasimme tälle vuodelle kaikki ne tukiaukot, joita maatalouteen uhkasi tulla — kaikki tukiaukot on paikattu. Sen lisäksi me pääoimitimme myöskin Maatilatalouden Kehittämisrahasto Makeraa, jossa sitten niitä tulevaisuusinvestointeja, joilla myös kohennetaan kannattavuutta, on mahdollista tehdä. Mutta tärkein asia on se, että meidän elintarvikemarkkinat toimisivat nykyistä oikeudenmukaisemmin. Sillä ratkaistaan se kestävä kannattavuus, jota me ehdottomasti haluamme — varmaan koko sali haluaa sitä maataloudelle. Se on huoltovarmuuskysymys, se on meidän tulevaisuus kysymys, se on myöskin valtava mahdollisuus sille kestäväälle ruoantuotannolle, jota suomalainen maatalous edistää ja edustaa. Siksi markkinoiden toimivuuden eteen me olemme tehneet töitä jo viime kaudella — elintarvikemarkkinalaki, [Puhemies koputtaa] alkuperämerkinnät — ja niitä me jatkamme tällä vaalikaudella, [Puhemies koputtaa] ne ovat meillä myöskin hallitusohjelmassa. [Välihuutoja] Ja näistä yhteensä siten se kannattavuuden parantuminen tulee.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt pyydän tosiaan niitä edustajia, jotka tästä aihealueesta haluavat lisäkysymyksiä esittää, painamaan V-nappia.

16.39 **Sinuhe Wallinheimo kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Maatalouden ohella meidän täytyy olla huolissamme myös yleisesti ottaen meidän työn tuottavuudesta. Nimittäin Eurooppa on viimeisen 20 vuoden aikana jäänyt kilpailijamantereita — Pohjois-Amerikkaa, Aasiaa — jälkeen työn tuottavuudessa todella paljon. Kyse on ehkäpä siitä, että digitaalisissa sisämarkkinoissa emme ole onnistuneet niin hyvin kuin voimme ja alustatalouden uudet yritykset — googlet, facebookit, amazonit, alibabat — ovat kaikkialla muualla kuin Euroopassa. Nyt kysyisinkin ministeriltä: mitkä ovat ne elementit tässä seuraavassa rahoituskehityksessä, jossa nimenomaan saamme tätä etumatkaa kiinni? Nyt tämä vielä on talouspoliittinen kysymys, mutta kun seuraava teknologinen aalto tulee, tekoäly, niin sitten tämä muuttuu ihan turvallisuus- ja ulkopoliittiseksi kysymykseksi, joten mitkä ovat ne elementit, joilla me saamme nyt tuottavuusloikan?

16.40 **Valtiovarainministeri Katri Kulmuni** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustajalle kysymyksestä. Sikäli tietenkin se pitää paikkansa, että Euroopan laajuisesti, esimerkiksi edellisen komissaari Kataisen toimesta, on nostettu keskusteluun sitä, kuinka Eurooppa ja EU pärjäävät kiristyvässä kilpailussa, kun toisaalta on noussut protektionismia Yhdysvaltojen suunnalta ja toisaalta Kiina on pelannut aivan erilaisilla säännöillä kuin mihin olemme tottuneet Euroopassa. Joten kyllä tässä monivuotisessa rahoituskehityksessä on erittäin paljon sen kaltaisia asioita, joilla pyritään luomaan uutta kasvua, vahvistamaan sisämarkkinoita, niiden digitalisaatiota, mistä te mainitsitte. Ja Suomen kannalta tietenkin keskeistä on se, että koheesiorahoituksessa Suomi pärjää ja onnistuu. Me olemme pystyneet sitä käyttämään tuottavuutta ja kasvua edistäviin asioihin kauttaaltaan tässä maassa, esimerkiksi Erasmus+-ohjelma on myös meille erittäin keskeinen. Ja kaiken kaikkiaan, jos mieltii vaikkapa sitä Green Deal -ohjelmaa, niin mitä muuta silläkin tavoitellaan kuin tuottavuuden ja kilpailukyvyn parantamista ja samalla vastaamista ilmastonmuutokseen?

16.41 **Ritva Elomaa ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Brysselissä neuvotellaan juuri nyt Suomen kannalta kohtalonkysymyksistä: siitä, miten käy suomalaisen maa-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

talouden tulevaisuudessa ja maaseudun ylipäänsä. Suomi on ollut nettomaksaja EU:ssa jo vuosikausia. EU:n yhteinen maatalouspolitiikka sanelee myös tukipäätökset. Totta kai me yritämme sieltä jotakin takaisinkin.

Suomi kuuluu niin sanottuihin kakkospilarimaihin, ja näin ollen on tulossa rankat leikkaukset perustuen pitkälti ilmastotavoitteisiin, jotka Suomi puheenjohtajanaan nosti näyttävästi esille, mutta ei sanaakaan silloin maataloutemme tilanteesta. On muistettava, että maataloustuilla tuetaan myös ruoan hintaa, että se olisi edullisempaa meille kuluttajille, että saamme antibioottivapaata, eettisesti, eläinten hyvinvointia ajatellen tuotettua ruokaa.

Arvoisa hallitus: mitä on odotettavissa näistä neuvotteluista? Me perussuomalaiset haluamme taistella suomalaisen viljelijän ja suomalaisen maatalouden ja maaseudun puolesta. Oletteko tässä nyt tumput suorina ja tyydytte siihen, että ruoan tuotanto ehtyy [Puhemies koputtaa] ja viljelijät joutuvat konkurssiin, konkurssiaalto lisääntyy? [Jukka Gustafssonin välihuuto]

16.42 Valtiovarainministeri Katri Kulmuni (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jos oppositio on huolissaan kotimaisesta viljelijästä, niin silloin suosittelen teille hallituksen tukemista, [Välihuutoja] koska tämän hallituksen yksi keskeisimmistä neuvottelutavoitteista on nimenomaan se maaseudun kakkospilari, johon edustaja Elomaa tässä viittasi.

Kuten olemme mediasta saaneet huomata, pääministeri edustaa oivallisesti Suomea siellä tällä hetkellä ja neuvottelee sen puolesta, että tässä maassa on puhdasta ruoan tuotantoa myös tulevaisuudessa. Koska hallitus on varautunut kaikenlaisiin tilanteisiin, siihenkin, että neuvottelutulos ei ehkä olisi niin hyvä kuin oletamme, [Perussuomalaisten ryhmästä: Oho! Ei ollenkaan hyvä!] me olemme myös kansallisesti valmiita kompensoimaan sitä. Mutta se on meidän aivan kärki- ja ykkösprioriteetti, että nimenomaan maaseudun kehittämiseen liittyvä rahoitus pystytään turvaamaan eurooppalaisissa pöydissä. Me menemme kansallinen, isänmaallinen kärki edellä siinä.

Ja haluan vielä todeta teille, että nimenomaan maataloudessa ne ilmastotoimet ovat Suomen kannalta keskeinen asia, koska maatalous on niin iso ratkaisu myös ilmastonmuutokseen.

16.43 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siitä olen täysin samaa mieltä edustaja Elomaan kanssa, että suomalainen laatutuotanto, antibiootittomuus, torjunta-aineiden äärimmäisen vähäinen käyttö, hyvä eläintautitilanne ja niin edelleen, ovat meille kilpailutekijöitä. Tämä on yksi asia, missä markkinat eivät toimi. Me emme saa siitä markkinoilta tällä hetkellä sitä hintaa, mitä sen tuottaminen maksaa. Sen takia markkinoiden toimivuus ja huomion kiinnittäminen siihen on äärimmäisen tärkeää.

Sitten asiasta, josta en ole ollenkaan samaa mieltä. Sanotte, että Suomi ei pitänyt kakkospilaria esillä puheenjohtajanaan. Kyllä pidettiin. Se oli nimenomaan se meidän asia: kakkospilari [Antti Kurvisen välihuuto] ja maaseudun kehittäminen ja siihen liittyvät ympäristö- ja eläinten hyvinvointitoimet, jotka liittyvät myöskin siihen maatalouden kannattavuuteen. Se on edelleen meillä vahvasti esillä, ja sitä viestiä vie myöskin pääministeri Marin nyt tällä hetkellä Brysselissä eteenpäin.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

16.45 **Satu Hassi vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Viime syksynä, kun Suomi oli EU:n puheenjohtajamaa, kokoomuslaiset poliitikot arvostelivat hallitusta maatalouden liian voimakkaasta painottamisesta EU:n rahoituskehysneuvotteluissa [Keskeltä: Ohhoh!] ja niiden asioiden, joita esimerkiksi edustaja Wallinheimo toi tässä keskustelussa esille, liian vähästä painottamisesta. Fakta nyt kuitenkin on se, että näissä EU:n rahoituskehysneuvotteluissa suurin rahallinen ponnistus Suomen hallitukselta liittyy juuri siihen, että saamme näitä maatalousrahoja pöydällä olevasta esityksestä nostettua.

Mutta, kuten ministeri Kulmuni totesi, maataloutta tarvitaan myös ilmastotoimissa. Täsähän ei suomalaista viljelijää voi jättää yksin. Tarvitaan sellaisia maataloustuen rakenteita, jotka tukevat suomalaista viljelijää maatalouden muuttamisessa ilmaston kannalta paremmaksi. Kysyn: mitä hallitus tekee tämän asian suhteen, jotta maataloustuen rakenne tukee maatalouden kehittämistä ilmaston kannalta paremmaksi?

16.46 **Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! On ihan selvää, että silloin, kun puhutaan maankäytöstä, puhutaan aina myöskin ilmasto- ja ympäristötoimista. Meillä sekä maatalous että metsätalous ovat kestäväää, ja me haluamme niistä vieläkin kestävämpiä. Siitä on hyvät kirjaukset meillä hallitusohjelmassa, ja sen mukaan me myöskin toimimme eri tahoilla.

Otan yhden esimerkin: 90 prosenttia suomalaisista viljelijöistä on sitoutunut parhaillaan menossa olevan ohjelmakauden osalta ympäristökorvausjärjestelmään — 90 prosenttia. On erittäin tiukat säädökset siitä, mitä pitää tehdä, jotta täyttää ne ehdot, ja siitä myöskin maksetaan. Nyt osan Euroopan unionia ja komission ehdotus on, että sitä pienennettäisiin. Se on juuri se, mitä me emme voi hyväksyä. Me emme voi hyväksyä sitä — vähän niin kuin edustaja Hassi täällä totesi, että viljelijää ei saa jättää yksin. Ei tietenkään. Kannattava maatalous ja järkevät, viisaat, toimivat, vaikuttavat ilmastotoimet kulkevat käsi kädessä. [Puhemies koputtaa] Siksi sen kannattavuuden kohentaminen on oleellinen asia, ja siihen kuuluu myöskin riittävä kannuste- ja tukitaso.

16.47 **Heikki Autto kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Voin vakuuttaa edustaja Hassille, että kokoomus on pitänyt suomalaisen viljelijän puolta niin aiemmissa EU-neuvotteluissa kuin tämänkin eduskunnan toiminnassa.

Arvoisa puhemies! Kokoomus kannattaa ja toivoo Suomeen uusia investointeja ja uusia työpaikkoja. Näitä työpaikkoja suomalainen metsäteollisuus on luvannut esimerkiksi Kemiin, Kemijärvelle ja monelle muulle paikkakunnalle, joihin investointeja kovasti odotetaan. Työpaikat olisivat enemmän kuin tärkeitä koko isänmaan kannalta.

Kun nyt EU:n suunnitelmissa, tässä suuressa Green Deal -ohjelmassa, vilahtelee myös EU:n metsästrategian uudistaminen, niin tämä tulee olemaan Suomelle aivan elintärkeä kysymys, että metsäpolitiikka pysyy tulevaisuudessa kansallisissa käsissä.

Arvoisa puhemies, kun hallituksen vastauksissa EU-neuvottelujen osalta on haparointia, niin voiko hallitus kuitenkin vakuuttaa, että edes metsäpolitiikka pysyy suomalaisissa käsissä ja näitä investointeja voidaan viedä turvallisista mielin eteenpäin?

16.48 **Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallituksen vastauksissa meidän luonnonvara-alaamme, meidän maatalouteemme, metsäalaamme ei ole minkäänlaista haparointia. Meillä on täysin yhtenäinen linja, ja se linja on hyvin samankaltainen kuin se oli viime eduskuntakaudella. [Välihuutoja] Ei se siitä

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

ole miksikään muuttunut. Miksi muuttuisikaan? Se on meidän kansallinen, yhteinen tila, ja te ette, arvoisa kokoomus, saa nyt tätä muutettua yhtään miksikään, se nyt vain on niin. [Eduskunnasta: Musta ei muutu valkoiseksi!]

Ja se, mitä metsästrategiaan tulee, me ajoimme omana puheenjohtajakautenamme erittäin voimakkaasti sitä, että metsästrategia, eurooppalainen metsästrategia uudistetaan ja se on itsenäinen osa Green Dealia, jolloin siinä otetaan myöskin sekä sosiaaliset että taloudelliset asiat huomioon, totta kai biodiversiteetti myös. Kaikki nämä kestävä kehityksen kolme pilaria otetaan huomioon. Se on meidän lähtökohtamme yksiselitteisesti, yksimielisesti, mustaa valkoiselle kirjoitettu. Ei se muutu miksikään. Ja sitä me ajamme tämän asian osalta. Tällä kaikella me pystymme myöskin vastaamaan niihin ilmasto- ja ympäristötaivoitteisiin, [Puhemies koputtaa] joita meillä on.

16.49 Peter Östman kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän maatalous- ja ruokapolitiikan tavoitteena on ollut ja on myös tulevaisuudessa oltava kansallisen ruokaturvan ja hyvän ravitsemuksen takaaminen.

Ministeri Leppä puhui maatalouden huonosta kannattavuudesta, joka on kestänyt jo kymmenen vuotta. Se ei ole ollut vain heikko, vaan katastrofaalisen heikko. Tämä on johtanut siihen, että maatalouden velkaantumisaste suhteessa liikevaihtoon on tänä päivänä noin 90 prosenttia. Siksi Suomella ei ole varaa eikä Suomen tule hyväksyä maataloussaatojen huomattavaa leikkausta.

Mitä tapahtuu, jos maataloustuet, EU:n maataloustuet pienenevät 300 miljoonalla? Mitä sen jälkeen, jos tämä hallituksen valitsema neuvottelustrategia johtaa siihen, että työnnettään tai viedään maatalous ja metsäteollisuus maihin, joiden ilmastotoimet ja käytännöt ovat meitä paljon jäljessä? [Timo Heinonen: Erinomainen kysymys!]

16.50 Valtiovarainministeri Katri Kulmuni (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä mietin, että oletteko te edustaja nyt kuunnellut, mitä hallitus on koettanut vastata täällä. Sitä, että meidän ykköstavoitteitamme niissä neuvotteluissa, joissa pääministeri edustaa tällä hetkellä tätä maata, on se, että Suomi turvaa maatalouden rahoituksen. Me olemme käyneet läpi jopa yksityiskohtaisemmin sitä maaseudun kakkospilaria.

Maatalousministeri Leppä kertoi juuri metsästrategiaan liittyvästä valmistelusta, ja myös hallitus on omilla toimillaan tehnyt sen kaltaisia tekoja, joilla pyritään luomaan suomalaiselle teollisuudelle hyvää ja turvallista toimintaympäristöä.

Ja jos miettii niitä metsiin liittyviä kysymyksiä, niin totta kai Suomelle metsäisenä maana on keskeistä se, että myös muualla Euroopassa tiedetään, mitä kaikkea siitä puusta voi tehdä ja kuinka sitä pystytään jalostamaan laboratorioita myöten niin, että me pystymme korvaamaan vaikkapa muovia tulevaisuudessa kotimaisilla puuperäisillä raaka-aineilla, joten tämän hallituksen tavoitteena on erittäin isänmaallinen politiikka myös niissä neuvotteluissa, joissa pääministeri tällä hetkellä on. [Jukka Gustafsson: Oppositio jää kyllä jalkoihin nyt!]

Kysymyksen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

3.4. Suullinen kysymys työlupien käsittelyajoista (Harry Harkimo liik)

Suullinen kysymys SKT 15/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Seuraava aihe ja kysymys, edustaja Harkimo.

Keskustelu

16.51 **Harry Harkimo liik:** Arvoisa puhemies! Ministeri Haatainen, hallitus puhuu koko ajan työperäisestä maahanmuutosta, ja heidän kärkihankkeensa on, että saadaan korkeakoulutettuja ihmisiä töihin Suomeen. Kävin tällä viikolla Maahanmuuttovirastossa ja kysyin, kuinka pitkät ovat ne ajat, kun näitä työlupia käsitellään. Minulle ilmoitettiin, että neljä kuukautta on minimi, mutta siihen ei päästä, vaan tänä päivänä se kestää kuusi kuukautta. Mistä tämä johtuu? Tämä johtuu resurssipulasta. Sieltä puuttuu 10 miljoonaa euroa. [Timo Heinonen: Kokoomus esitti sitä!] Kuvitteletteko te, että työntekijä tai työnantaja pysyy odottamaan kuusi kuukautta, että työnantaja saa työntekijän tai työntekijä menee töihin, kun meidän kilpailijamaissa, esimerkiksi Hollannissa, missä on rekisteröity ne yritykset, joihin voi mennä töihin, [Puhemies koputtaa] 14 päivässä saa työluvan?

16.53 **Työministeri Tuula Haatainen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Harkimo nostaa esille todella tärkeän asian, johon hallitus etsii nyt tarmokkaasti toimenpiteitä: miten voimme lyhentää näitä ylipitkiä työlupien käsittelyaikoja. Ne ovat kohuttomia aikoja. Tavoitteena on yksi kuukausi. Sitä lyhyemmäksi on vaikea päästä, jos asiat hoidetaan kuitenkin asianmukaisella tavalla.

Hallituksen keskeinen tavoite on nyt selkeyttää tämä hallinto. Työ- ja elinkeinoministeriöön on nyt perustettu työperäisen maahanmuuton yksikkö, ja me tulemme tätä kautta nyt ohjaamaan tätä prosessia. Siinä on mukana ulkoministeriö, siinä ovat mukana sisäministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö, ja yhdessä me käymme nyt läpi, työ- ja elinkeinoministeriö minun johdollani, kaikki lainsäädännön ja käytännön ongelmat, jokainen kivi ja kanto käydään läpi, mikä tässä oikein hidastaa. Ja tätä järjestelmää tullaan nyt sillä tavalla vauhdittamaan, että lainsäädännölliset [Puhemies koputtaa] esteet puretaan ja käytäntöjä nopeutetaan.

Kysymyksen käsittely päättyi.

3.5. Suullinen kysymys naisurheilun näkyvyydestä tv-kanavilla (Mats Löfström r)

Suullinen kysymys SKT 16/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Seuraava aihe, seuraava kysymys, ledamot Löfström.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Keskustelu

16.54 **Mats Löfström r:** Ärade herr talman! Damlejonens VM-final i fjol sågs av 1,5 miljoner tv-tittare. Ändå räknas finsk damishockey på VM-nivå inte som en sport av samhällsrelig betydelse enligt statsrådets förordning. Samma sak gäller fotbollen. Däremot räknas herrarnas slutspel i fotbolls-EM och -VM samt ishockey-VM som sådan och garanteras en plats i alla finländares tv-rutor. Mästerskap för damer däremot kan placeras bakom tv-kanalernas betalmurar, vilket inte är rättvist.

Arvoisa puhemies! Viimevuotiset naisurheilun tähtihetket ovat olleet katsojamenestyksiä. Silti naisten mestaruuskilpailut voidaan sijoittaa tv-kanavien maksumuurien taakse mutta miesten maajoukkueelle taataan näkyvyys kaikkien suomalaisten tv-ruuduilla, koska yhteiskunnallisesti merkittävien tapahtumien luettelo ohjaa sitä, mitkä urheilutapahtumat on televisio- ja radiotoiminnasta annetun lain mukaan näytettävä ilmaisilla tv-kanavilla. Luettelossa on vain miesten joukkueita, mikä on vanhanaikaista. [Puhemies koputtaa] Kysyn siksi hallitukselta: mitä voisimme tehdä, jotta nais- ja miesurheilulle annettaisiin aina yhteiskunnallisesti yhtä suuri painoarvo?

16.55 **Pohjoismaisen yhteistyön ja tasa-arvon ministeri Thomas Blomqvist** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade herr talman! En berättigad och viktig fråga, inte minst sett ur ett jämställdhetsperspektiv, och jag tycker det är bra att vi diskuterar den här frågan också här i riksdagen. Samtidigt är det på sin plats att konstatera också att den här förordningen hör till minister Harakkas ansvarsområde, så jag håller mig på ett mera allmänt plan.

Arvoisa puhemies! Tämä asetus sekä asetus televisio- ja radiotoiminnasta vuodelta 2014, jossa sama määritelmä myös esiintyy, ovat liikenne- ja viestintäministeriön alaisuudessa, ja niiden käsittelystä vastaa siis ministeri Harakka. Mutta pidän hyvänä, että näistä asioista käydään keskustelua. Tiedämme kaikki, että liikunnalla on keskeinen rooli terveytemme kannalta, eikä jommankumman sukupuolen liikkuminen tai kilpailu ole toista tärkeämpää.

Haluan myös nostaa esille, että muun muassa Naisjärjestöjen Keskusliitto ja tasa-arvoasiain neuvottelukunta TANE [Puhemies koputtaa] ovat eri yhteiskunnallisten toimijoiden kanssa tehneet tärkeitä työtä tämän 100 tasa-arvotekoa -hankkeen eteen.

16.56 **Tiede- ja kulttuuriministeri Hanna Kosonen** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä täytyy todella kiittää Yleä tästä teosta, minkä he tekivät naisten jalkapallon hyväksi ja yleensä urheilun tasa-arvoistamisen hyväksi. Siitä kiitos.

Tästähän tuli aivan ilmiö, millä tavalla naisten jalkapalloa seurattiin ja kommentoitiin, ja se nosti varmasti meidän kaikkien ajatuksia siitä, miten korkeatasoista naisten jalkapallo on. Mutta niin se on kuulkaa suunnilleen joka lajissa, eli tämä on hyvin paljon siitä kiinni, miten me ajattelemme ja millä tavalla myös media kohtelee näitä eri lajeja. Opetus- ja kulttuuriministeriössä me tietenkin voimme rahoituksen kautta tähän puuttua, ja meillä on valmistumassa uudet apuraha- ja rahoituskriteerit — esimerkiksi järjestöille — joissa vielä tarkemmin otetaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuusnäkökulmat huomioon ensi vuoden alusta.

Kysymyksen käsittely päättyi.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

3.6. Suullinen kysymys alipalkkauksen kriminalisoimisesta (Jari Myllykoski vas)

Suullinen kysymys SKT 17/2020 vp

Suullinen kyselytunti

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Sitten vaihdetaan taas aihetta ja kysyjää. — Edustaja Myllykoski.

Keskustelu

16.58 **Jari Myllykoski vas:** Arvoisa herra puhemies! Suomeen on pesiytynyt yritysten reilua kilpailua estävä ja työntekijöiden palkkaturvaa syöpäläinen. Sen nimi on alipalkkaus. Suomessa on vuosien saatossa kymmeniä kymmeniä viranomaisten toteamia alipalkkauskeisijä. Me muistamme puolalaisten sähkömiesten keissin ja että meillä joissain ravintoloissa kokit tekevät 250—300 tuntia kuukaudessa töitä 1 800 euron kuukausipalkalla. Me olemme todenneet, että tätä vilppiä harjoitetaan suuressa määrin. Nyt kun hallitusohjelmassa on kirjauksia, että näihin toimiin voidaan ryhtyä, niin uskallan vielä kysyä hallitukselta: saammeko me tätä reilua kilpailua estävän ja työntekijöitten asemaa heikentävän alipalkkauksen kriminalisoinnin käyntiin? [Eduskunnasta: Hyvä kysymys!]

16.59 **Työministeri Tuula Haatainen** (vastauspuheenvuoro): Edustaja Myllykoski nostaa esiin ilmiön, joka ei todellakaan ole kenenkään etu, ei työntekijän etu, mutta se ei ole myöskään yritysten etu, niiden yritysten etu, jotka haluavat toimia niillä pelisäännöillä, joilla suomalaisen lainsäädännön ja työehtosopimusten mukaan kuuluu toimia.

Tämän alipalkkauksen ongelmana on se, että näiden työehtosopimusten mukaisten vähimmäispalkkojen noudattamisen kiertäminen on sangen helppoa ja siitä seuraavat sanktiot ovat minimaalisia. Nyt hallitusohjelmassa on selkeät kirjaukset siitä, että etsitään keinoja siihen, miten pystyttäisiin esimerkiksi hallinnollisia sanktioita käyttämään siihen, että tämmöiseen tahalliseen tai törkeään huolimattomuuteen alipalkkauksen osalta voidaan puuttua. Meillä on työryhmä nyt tämän asian kimpussa. Tätä käydään läpi ja etsitään niitä keinoja yhteistyössä [Puhemies koputtaa] työmarkkinajärjestöjen kanssa.

17.00 **Oikeusministeri Anna-Maja Henriksson** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Erittäin tärkeä kysymys ja erittäin tärkeätä, että kiinnitätte myös huomiota siihen, että meillä todella tänä päivänä on sellaisia yrittäjiä tässä maassa, jotka käyttävät toisia ihmisiä aivan törkeästi hyväkseen. Pahimmissa tapauksissa voi olla kyse ihmiskaupasta, ja kaikkia tällaisia yrittäjiä vastaan pitää taistella. Suomessa tarvitaan rehellisiä yrittäjiä, niitä pitää tukea ja niitä pitää saada lisää, mutta juuri tällaista vastaan meidän pitää yhdessä taistella. Nythän jo rikoslainsäädännössä on alipalkkauksen vakavat muodot kriminalisoitu, esimerkiksi työsyryntä, kiskonnan tapainen työsyryntä ja sitten jopa ihmiskauppa voi tulla kyseeseen. On tietysti tärkeätä, että meillä sitten viranomaisilla ja poliisilla riittää resursseja myös tutkia näitä tapauksia niin, että ne tulevat esille. Ja niin kuin tässä ministeri Haatainen nosti esille, niin työ- ja elinkeinoministeriössä selvitetään nyt näitä hallinnollisten sanktioitten käyttöä [Puhemies koputtaa] alipalkkauksen seuraamuksena yhtenä harmaan talouden torjunnan toimenpiteenä.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Kysymyksen käsittely päättyi.

Kyselytunti päättyi.

4. Sitran hallintoneuvoston vaali

Vaali VAA 10/2020 vp

Vaaleja

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Päiväjärjestyksen 4. asiana on Sitran hallintoneuvoston vaali. Totean, että vaali on yksimielinen ja että eduskunta valitsee hallintoneuvoston jäseniksi edustajille jaetussa monisteessa luetellut edustajat.

Eduskunta valitsi seuraavat edustajat Sitran hallintoneuvostoon:

Tarja Filatov sd
Eveliina Heinäluoma sd
Antti Lindtman sd
Riikka Purra ps
Veijo Niemi ps
Anne-Mari Virolainen kok
Janne Heikkinen kok
Matti Vanhanen kesk
Anu Vehviläinen kesk
Pirkka-Pekka Petelius vihr
Katja Hänninen vas
Joakim Strand r
Sari Tanus kd

5. Keskustelualoite YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen toteutumisesta Suomessa

Keskustelualoite KA 9/2019 vp

Keskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Päiväjärjestyksen 5. asiana on ajankohtaiskeskustelu YK:n vammaisten oikeuksien yleissopimuksen toteutumisesta Suomessa. Ajankohtaiskeskustelun avaa keskustelualoitteen ensimmäinen allekirjoittaja eli edustaja Merja Mäkisalo-Ropponen 10 minuutin puheenvuorolla. Seuraavan puheenvuoron käyttää perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru, 5 minuuttia. Tämän jälkeen myönnän harkitsemassani järjestyksessä vastauspuheenvuoroja, joko 1 tai 2 minuuttia. Vastauspuheenvuorot varataan V-painiketta käyttäen. Tähän keskusteluun varataan yhteensä 1,5 tuntia aikaa.

Keskustelu

17.03 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät kollegat! Suomi on ratifioinut kesäkuussa 2016 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

koskevan yleissopimuksen, jonka tarkoituksena on taata vammaisille henkilöille täysimääräisesti ja yhdenvertaisesti kaikki ihmisoikeudet ja perusvapaudet sekä edistää vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittamista. Yleissopimuksen ratifiointi tarkoittaa, että sopimusta on noudatettava lakina. Yleissopimuksessa asetetaan sopimusvaltioille velvoite toteuttaa vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus täysimääräisesti. Sopimuksen soveltamisala on laaja kattaen kaikki elämänalueet. Yleissopimus velvoittaa kaikkia valtion toimijatahoja, kuten viranomaisia ja muita julkista valtaa käyttäviä elimiä. Sopimus velvoittaa myös huomioimaan vammaisten henkilöiden erityistarpeet ja takaamaan vammaisille samat yhteiskunnallisen osallistumisen mahdollisuudet kuin kaikille muillekin. Vammaisten oikeuksiin kuuluu myös päättää häntä itseään koskevista asioista. Jokainen vammaisen henkilö voi tehdä itseään koskevia päätöksiä, vaikka jotkut voivat tarvita siihen tukea muun muassa tuetun päätöksenteon muodossa.

Vammaissopimuksen mukaan vammaisiin henkilöihin kuuluvat ne, joilla on sellainen pitkäaikainen ruumiillinen, henkinen, älyllinen tai aisteihin liittyvä vamma, joka voi estää täysimääräisen ja tehokkaan osallistumisen yhteiskuntaan yhdenvertaisesti muiden kanssa. Vammaisella tarkoitetaan siis henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoritua tavanomaisista elämäntoiminnoista. Määritelmässä keskeistä on pitkäaikaisuus ja erityisyys. Myös esimerkiksi muistisairaudet ovat neurologisia vammaissairauksia, ja muistisairaalla tulisi olla oikeus vammaispalvelulain mukaisiin palveluihin.

Vammaissopimuksen tavoitteena on taata vammaisille itsenäinen elämä ja osallisuus yhteisössä. Käytännössä omannäköisen elämän toteutuminen voi edellyttää esimerkiksi oikeutta tulkkauspalveluun, henkilökohtaiseen avustajaan ja kuljetuspalveluun. Vammaispalvelussa ei ole kyse ylimääräisestä lisäpalvelusta tai harkinnanvaraisista etuuksista vaan lailla turvatusta oikeudesta yhdenvertaiseen osallistumiseen yhteiskunnassa. Näillä palveluilla varmistetaan, että vammaisen henkilö voi elää yhdenvertaisesti muiden kanssa, käydä töissä ja ansaita rahaa sekä osallistua harrastuksiin ja haluamiinsa tapahtumiin ja tilaisuuksiin.

Vammaisten oikeudet eivät ole mielipidekysymyksiä vaan ihmisoikeuksia. Valitettavasti kaikissa näissä asioissa ilmenee jatkuvasti ongelmia, ja siksi vireillä olevan vammaislainsäädännön uudistuksen tavoitteena tulee olla lisätä vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuutta, itsenäisyyttä ja osallisuutta yhteiskunnassa. Lain kirjausten tulee olla niin selkeitä, että voidaan välttää tällä hetkellä tyypillinen tilanne, jossa eri puolilla Suomea elävät vammaiset saavat laissa heille määriteltyjä palveluja tulkintaerojen takia aivan eri tavoin.

Keskeisimpiä edellytyksiä vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumiselle ja yhdenvertaisuuden takaamiselle ovat esteettömyys ja palvelujen saavutettavuus. Yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut, että Suomi on vielä pitkälti esteellinen ja rakennettu vammaisille ihmisille. Esteellinen ympäristö syrjii vammaisia. Esteettömyydellä tarkoitetaan sekä rakenteellisten esteiden poissaoloa että syrjimätöntä ilmapiiriä. Esteettömyydessä ei ole kyse vain liikkumisen esteettömyydestä. Siinä otetaan huomioon myös esimerkiksi näkemiseen, kuulemiseen, kommunikaatioon ja sähköiseen viestintään liittyvät asiat. Saavutettavuudella tarkoitetaan verkkopalveluita, sovelluksia ja julkaisuja, välineiden käytettävyyttä ja tiedon ymmärrettävyyttä. Esteettömyys merkitsee myös vuorovaikutukseen ja tiedonsaannin saavutettavuuteen liittyviä asioita. Tässä asiassa esimerkiksi tulkkipalvelut, pistekirjoitus ja selkokieli ovat ensisijaisen tärkeitä.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Arvoisa puhemies! Vammaisfoorumi on selvittänyt kyselytutkimuksella, miten vammaisten oikeudet toteutuvat Suomessa. Kyselyn tulokset kertovat karulla tavalla, että vammaisten itsensä arvioimana oikeudet toteutuvat joiltakin osin jopa huonosti tai erittäin huonosti. Esteettömyyteen liittyviä ongelmia on kyselyn mukaan koettu paljon esimerkiksi julkisissa tiloissa sekä katu- ja puistoalueilla. Kyselyyn vastanneista lähes 30 prosenttia koki saavutettavuuteen liittyviä ongelmia melko usein tai jatkuvasti tiedotuksessa ja viestinnässä. Eniten puutteita on tekstimuotoisessa viranomaisviestinnässä ja hätäviestinnässä. Yli puolet vastanneista oli kokenut puutteita tiedonsaannissa ja asiallisessa kohtelussa esimerkiksi koulussa ja opiskelussa, sosiaalipalveluissa ja työelämässä.

Huolestuttavaa on myös se, että monille vammaisille tai ihmisille, joilla on epämuodostumia, on arkipäivää joutua herjaamisen kohteeksi. Mitä näkyvämpää erilaisuus on, sitä todennäköisempää on joutua silmätikuksi. Vammaisfoorumin tekemän laajan verkkokyselyn perusteella huono käytös vammaisia kohtaan on entisestään yleistynyt. Kyselyyn vastanneista noin 1 500 vastaajasta liki puolet koki, että vammaisten henkilöiden ihmisarvon kunnioittaminen on vähentynyt viimeisten kahden vuoden aikana. Halventavaa tai vähättelevää kohtelua melko usein tai usein kertoi kokeneensa lähes kolmannes vastaajista, ja noin neljäsosan mukaan jopa heidän oikeuttaan elämään on kyseenalaistettu.

Arvoisa puhemies! On erittäin valitettavaa, että vammaisiin kohdistuu ennakkoluuloja, syrjintää ja poissulkemista. Vammaisilta saatetaan evätä oikeus koulutukseen, terveydenhuoltoon ja yhteiskunnalliseen osallistumiseen ainoastaan heidän vammansa perusteella. Jopa oikeus omaan kotiin saatetaan evätä, kuten kansalaisaloitteessa ”Ei myytävänä” tuli hyvin esille. Toistuvien kilpailutusten takia osa vammaisista joutuu muuttamaan vastentahtoisesti kodistaan ja samalla katkaisemaan monet tärkeät ihmissuhteensa.

Myös eduskunnan oikeusasiamies on havainnut toistuvasti vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisessa ongelmia, jotka ilmenevät muun muassa perusoikeuksien rajoittamisena kehitysvammaisten erityishuollossa, puutteina palvelusuunnitelmien laatimisessa, rajoituksina lakisääteisten palvelujen saamisessa, viivästyksinä ja menettelytapavirheinä päätöksenteossa ja asian käsittelyssä sekä puutteena toimitilojen esteettömyydessä ja asioinnin saavutettavuudessa.

Arvoisa puhemies! Jos halutaan saavuttaa hallituksen asettama työllisyystavoite, on myös vammaisten työllistymiseen kiinnitettävä enemmän huomiota. Muun muassa yhdenvertaisuusvaltuutettu on todennut vammaisten kokevan paljon syrjintää rekrytointitilanteissa. Hallitusohjelmassa puhutaan paljon osatyökykyisten ja vammaisten työllisyyspotentiaalista. On kuitenkin tärkeä muistaa, etteivät kaikki vammaiset ole osatyökykyisiä. Joukossa on henkilöitä, jotka pystyvät toimimaan työelämässä kokoaikaisesti, jos esimerkiksi kohtuulliset mukautukset on hoidettu asianmukaisesti. Selvitysten mukaan työnantajat eivät riittävästi tiedä, että heillä on mahdollisuus saada niin sanottua olosuhteiden järjestelytukea kohtuullisten mukautusten toteuttamiseen. Hallitusohjelmassa luvataan TE-toimistoihin lisää työhönvalmentajia, ja nyt tulisi varmistaa, että työhönvalmentajissa on myös henkilöitä, jotka ovat erikoistuneet eri vammaisryhmien työllistämisen erityiskysymyksiin.

Toki vammaisissa on myös osatyökykyisiä, ja heidänkin kohdallaan on syytä muistaa, että kaikilla ihmisillä tulisi olla oikeus osallistua taloudelliseen toimintaan, tehdä työtä ja kokea työpanoksensa olevan merkityksellinen ja hyödyttävän yhteiskuntaa. Merkityksellisyden kokeminen edellyttää myös sitä, että työstä saa palkkaa. Esimerkiksi kehitysvammaisten kohdalla tässä olisi paljon korjattavaa. Toisaalta on hyvä muistaa, että osatyöky-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

kyinen voi olla myös huippuosaaja ja omata erityistaitoja, joita kellään muilla työyhteisössä ei ole.

Arvoisa puhemies! Mitä siis voimme tehdä vammaisten oikeuksien parantamiseksi? Hallitusohjelmassa on otettu vahva painotus nykytilan korjaamiseksi. Oikea-aikaisuus ja yksilölliset palvelutarpeet ovat erityisiä haasteita vammaispalveluissa. Nämä haasteet on otettava huomioon vammaispalvelulain uudistuksessa. Samalla vammaisten omaa ääntä halutaan paremmin kuuluville esimerkiksi järjestöjen kautta.

Vammaisten oikeuksien parantamiseksi hallitusohjelma tai lainsäädäntö ei kuitenkaan yksin riitä. Koko yhteiskunnan asenteissa ja tahtotilassa on tapahduttava muutoksia. Kaikkein vaikein vamma on asennevamma. Jo varhaiskasvatuksessa ja kouluissa täytyy lisätä ihmisoikeustietoisuutta vammaisten ihmisarvoisesta elämästä. Samoin virkamiehiä ja yritysten edustajia on koulutettava vammaisten oikeuksista. YK:n vammaissopimuksen määräykset edellyttävät, että kaikissa vammaisia koskevissa asioissa vammaiset henkilöt otetaan mukaan heitä koskevien asioiden suunnitteluun ja heitä koskevaan päätöksentekoon. Tämä tarkoittaa myös vammaisneuvoston ja kokemusasiantuntijoiden parempaa hyödyntämistä. Tärkeää on, ettei vammaisia kohdella yhtenä joukkona, vaan pystytään luomaan heidän elämäntilanteeseensa sopivia palveluita ja polkuja heitä itseään kuunnellen ja heidän mielipiteitään kunnioittaen.

Arvoisa puhemies! Aivan lopuksi: Uusi vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta aloitti työnsä 1.9.2019. Neuvottelukunnan tehtävänä on koordinoida YK:n vammaissopimus Suomessa. Odotan tältä työltä paljon ja toivon, että neuvottelukunta saa vauhtia vammaisten oikeuksien toteutumiseen. Jos pikaista paranemista ei tilanteessa tapahdu, on syytä jopa pohtia vammaisasiavaltuutetun viran perustamista.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitokset, ja sen jälkeen ministeri Kiuru, 5 minuuttia.

17.13 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Kiitän aloitteen jättäjiä tästä mahdollisuudesta keskustella YK:n vammaisten oikeuksien sopimuksen toteutumisesta Suomessa. Erityisesti arvostan keskustelualoitteen laajaa otetta aiheeseen. Vammaisten oikeuksissa ei ole kysymys pelkästään palveluista tai tulonsiirroista vaan kysymys on nimenomaan, kuten tässä edustaja Mäkisalo-Ropponen sanoi, ihmisoikeuksien toteuttamisesta, mahdollisuudesta elää kykyjensä ja kiinnostuksensa mukaisesti täysiaikaista ja -painoista elämää. Suomalaisen vammaisliikkeen isä ja merkittävä vaikuttaja Kalle Könkkölä on sanonut: ”elämähän on hirveän kivaa, kun elämällä on tarkoitus”. Omasta mielestäni tämä kiteyttää hyvin sen, mihin vammaisten oikeuksissa ja ihmisoikeuksissa laajemmin pyritään.

Suomi ratifioi YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen 10. päivänä kesäkuuta 2016. Ilman toimeenpanoa kansainvälinen sopimus on kuitenkin pelkkää paperia. Onneksi sopimuksen toimeenpanon toteuttamiseksi on jo tehty paljon. Sopimuksen täyteenpanoon ja seurantaan on luotu tarvittavat rakenteet: eduskunnan oikeusasiamiehen kanslian yhteydessä toimiva Ihmisoikeuskeskus ja vammaisten ihmisoikeuskomitea.

Lisäksi sopimuksen valtionhallinnollista koordinoitua ja täyteenpanoa varten perustettiin valtioneuvoston asetuksella vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta VANE. Parhaillaan VANEssa laaditaan toimenpideohjelmaa kuluvalle kaudelle, ja se val-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

mistuu jo vuoden 2020 aikana. Olen myös itse saanut olla mukana vanelaisten kanssa asioita yhdessä pohtimassa. Prosessi on poikkihallinnollinen, ja mukana ovat kaikki keskeiset ministeriöt.

Merkittävä osallisuuteen liittyvä muutos tehtiin vuonna 2017, jolloin lakisäateistettiin kunnalliset vammaisneuvostot. Lisäksi kaikissa rakenteissa ja ohjelmien laadinnassa toteutetaan vahvaa, YK:n sopimuksen mukaista ”Ei mitään meistä ilman meitä” -periaatetta. Sen mukaan vammaiset osallistuvat itse heitä koskevaan päätöksentekoon. Tästä vammaiset henkilöt ja vammaisjärjestöt pitävät myös esimerkillisesti kiinni, ja tämän myös istuva hallitus on jo saanut huomata. Olen iloinen siitä, että nimenomaan on vahva tahto osallistua omien asioiden hoitoon, ja sitä me kunnioitamme.

YK:n vammaisten oikeuksien sopimus on siis ratifioitu, ja meillä on sen noudattamista valvovat rakenteet, mutta keskeinen kysymys on: onko kaikki siis hyvin? Ikävä kyllä vastaus on yksiselitteisesti: ei. Edessä on vielä todella paljon työtä, jotta kaikkien yhdenvertainen oikeus osallistua yhteiskuntaan toteutuisi. Olemme kuitenkin koko hallituksena sitoutuneet tekemään välttämättömiä uudistuksia tilanteen parantamiseksi.

Tämän hallituksen aikana on jo nyt päätetty, että vammaislainsäädäntö uudistetaan sote-rakennatarkaisun päätösten jälkeen, toteutetaan henkilökohtaisen budjetoinnin kokeiluhankkeet, vammaiset ihmiset osallistuvat itse sote-valmisteluun, ja vammaisten ihmisten tarpeet myös huomioidaan tässä valmistelussa. Työ on jo hyvässä vauhdissa. Asiakasmaksulainsäädäntöä uudistetaan, ja vammaispalvelut pysyvät maksuttomina. Asiakasmaksuja voidaan myös kohtuullistaa ja jättää perimättä. Yhdenvertaisuuslakiin tehdään osauudistus, jatketaan kuntien kilpailutusosaamisen vahvistamista, säädetään kansallinen lainsäädäntö esteettömyysdirektiivin mukaisesti, ja vahvistetaan saavutettavuuslainsäädännön toimeenpanoa. Panostetaan vahvasti myös vammaisten ihmisten työllisyyteen purkamalla rakenteellisia esteitä työllistymisen tieltä, ja huolehditaan työssäkäynnin edellytyksensä olevien vammaispalveluiden toimivuudesta. Saatetaan valmiiksi niin sanottu itsemääräämisoikeuslaki, jota on vuosia odotettu. Itsemääräämisoikeutta vahvistetaan, ja rajoitustoimia koskevaa lainsäädäntöä tarkennetaan. Lisäksi korjataan taksiliikenteen sääntelyä.

Tässä siis vain muutamia esimerkkejä siitä, mitä on luvassa. Kaikessa tässä olennaista on se, että vammaisten henkilöiden elämää ei paranneta ainoastaan vammaislainsäädäntöä parantamalla. Pitkään jatkuneen leikkauslinjan sijaan tällä hetkellä Suomessa panostetaan perusturvaan, sosiaali- ja terveyspalveluiden parantamiseen ja yhdenvertaisempaan yhteiskuntaan. Nämä ovat isoja hallitusohjelmavoitteita, joista me yhdessä olemme hallituksessa linjanneet. Ja tämä työ tulee hyödyttämään myös kaikkia suomalaisia. Yksittäisenä kysymyksenä varmasti suurimmat odotukset liittyvät vammaispalvelulainsäädännön uudistamiseen, ja toteankin, että tuo uudistus tuodaan eduskunnan käsittelyyn. Viime kerralla se raukesi helmikuussa 2019. Muilta osin käydään yksityiskohtia täällä sitten läpi.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Aletaan käymään näitä yksityiskohtia läpi debatin muodossa. Minuutti, mutta ei ihan yhtä nopeasti loppuun kuluva minuutti kuin äsken kyselytunnilla.

17.19 **Anneli Kiljunen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kun perheeseen syntyy vammainen tai vakavasti sairas lapsi, alkaa perheessä vuosia kestävä omaishoitotilanne, joka mullistaa perheen elämäntilanteen monella tapaa. Tilanne sinällään on jo vaikea, mutta tämän lisäksi vanhemmat ovat liian usein kertoneet, että suurin ongelma kui-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

tenkin käytännössä on se, että he joutuvat kerta toisensa jälkeen taistelemaan lapsensa oikeuksista viranomaisia vastaan. He taistelevat lapsensa oikeuksista, jotta heidän lapsensa saisi yhdenvertaisesti ja tasa-arvoisesti palvelut, jotta heitä kohdeltaisiin yhdenvertaisesti suhteessa muihin ikäisiinsä lapsiin. Tarvittaessa he ovat joutuneet ottamaan tuekseen jopa juristeja ja oikeusapua, ja tämä ei millään tavalla ole oikein. Kyse on ihmisoikeuksista, kyse on asenteista. Ministeri luetteli paljon tehtäviä, mitä hallitus tekee, mutta miten me puutumme tähän perimmäiseen kysymykseen ihmisoikeuksista ja asenteista?

17.21 Mari Rantanen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun on niin lyhyt aika, niin otan tässä kohtaa käsittelyyn vain artiklan 10 ja artiklan 25. Toinen on ”Oikeus elämään” ja toisessa on ”oikeus parhaaseen mahdolliseen terveyden tasoon ilman syrjintää”.

Meillä Suomessa kehitysvammaisten lasten hoitoa rajoitetaan tänäkin päivänä. Heiltä evätään hoitoja, jotka olisivat tarpeellisia ja jotka olisivat täysin perusteltuja antaa mutta joita vammaisuuden perusteella ei anneta. Tämä on häpeäpilkku tässä maassa. Meillä on tässä maassa 40 000 kehitysvammaista, ja me pystymme heidät täällä kyllä hoitamaan. Vuosi toisensa jälkeen oikeusasiamies kiinnittää huomiota tähän samaan. 2009 apulaisoikeusasiamies Maija Sakslin on antanut ratkaisunsa, jossa on myös suositus muuttaa lakia, mutta edelleenkin mitään tässä asiassa ei ole tehty. Itsemääräämisoikeuslaki ei valitettavasti välttämättä vastaa tähän, jos se on vain luettelointi näistä pakkokeinoista tai rajoituskeinoista.

Arvoisa puhemies! Tämä on ihmisoikeuskysymys, tämä on kansainvälisten sopimusten kysymys, ja jos joku tässä maassa, niin tämä on kaikuja 30-luvulta. Tämä asia on korjattava, että vammaisia [Puhemies koputtaa] ei enää syrjitä suomalaisessa terveydenhuollossa.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Sosiaali- ja terveysvaliokunnan puheenjohtaja, edustaja Vehviläinen.

17.22 Anu Vehviläinen kesk (vastauspuheenvuoro): Ensinnäkin haluan kiittää edustaja Mäkisalo-Ropposta tästä aloitteesta. Niin kuin näemme, tässä on erittäin paljon allekirjoituksia. Luulen, että meistä moni mietti myös, kun valmistautui tähän keskusteluun, mitä käytännön asioita itselle heti tulee mieleen. Minä itse listasin viisi asiaa: ensinnäkin vammaisten kuljetuspalvelut — uskoisin, että niissä on joka puolella ongelmia — toisaalta vaikka viittomakielisten tulkkien saaminen, digisyrjäytyminen, selkokieli ja omalta paikakunnaltani Joensuun torilava, joka on hieno mutta esteettömyysongelmissa vammaisten ihmisten kannalta.

Ehkä uusi pointti tähän keskusteluun on se, että meidän pitäisi aidosti tehdä töitä sen eteen, että vammaiset ihmiset myös pääsisivät töihin paremmin. Meillä puhutaan työhaluttomuudesta, ja minä uskon, että erittäin moni vammaisen ihminen pystyisi olemaan osa-aikaisesti tai jopa täysiaikaisesti töissä. Ja tämä on minusta myös semmoinen piiska julkiselle sektorille, sekä kunnille että valtiolle, että myös tällä puolella pitäisi asenteiden muuttua. Julkisen sektorin pitäisi pystyä näyttämään esimerkkiä siitä, että myös vammaisia ihmisiä otettaisiin enemmän töihin.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja sosiaali- ja terveysvaliokunnan varapuheenjohtaja Laiho.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

17.23 **Mia Laiho kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Suomi on hyväksynyt vuonna 2016 YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksien sopimuksen, mutta edelleen siinä on useita puutteita käytännön toteutuksessa, sen noudattamisessa.

Jokaisella tulee olla yhdenvertaiset mahdollisuudet elää, harrastaa, kouluttautua ja tehdä töitä turvallisessa ja osallistavassa ympäristössä. Esimerkiksi vammaiset lapset ja nuoret haluavat osallistua vapaa-ajan toimintaan ja harrastaa samoja asioita kuin muutkin ikäisensä, mutta tässä on monia asioita — henkilökohtainen apu, kuljetuspalvelut, tulkkauspalvelut — jotka ovat usein puutteellisia, ja ne jäävät perheen kontolle. Työnsaanti on merkittävä asia, johon toivottavasti saadaan parannusta tällä hallituskaudella.

Mutta sitten on vielä yksi, minkä haluan nostaa esille: epätasa-arvoinen kohtelu asumisen suhteen. Vammaisilla, jotka asuvat palveluasunnossa, kiinteistövero on selvästi korkeampi muihin verrattuna. Sen takia olenkin tehnyt hallitukselle toimenpidealoitteen, että hallitus ryhtyisi lainsäädäntötoimiin vammaisiin kohdistuvan epätasa-arvoisen kiinteistöverokohtelun korjaamiseksi. Siihen ei ole käytännössä perusteita. Vammaiset voivat käydä työssä ja muuten elää normaalia elämää mutta tarvitsevat joissain asioissa tukea henkilökohtaisissa toiminnoissa, ja sen perusteella he myöskin joutuvat maksamaan korkeampaa kiinteistöveroa.

17.25 **Noora Koponen vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vammaisuus on läsnä minussa joka hetki. Olen vanhempi erilaiselle lapselle. Hän on erityinen, hän on ihana, ja hän on puhumaton. Ja hänen nimensä on Nuutti.

Vammaisuutta tutkittaessa ja arvioitaessa yhteiskuntamme keskittyy selvittämään, millä keinoin hänet voitaisiin integroida ympäristöömme paremmin. Joskus nuo arviot ovat rikkoneet hänet. Joskus häntä ei ole osattu kohdata. Ja joskus olen lähtenyt hänen kanssaan pois siksi, että häntä ei ole yritettykään ymmärtää.

Joskus yhdenvertainen kohtaaminen löytyy kuitenkin odottamatta. Vaikka silloin, kun kertoessani pikaruokalan tarjoilijalle, mitä lapseni haluaa syödä, tarjoilija vastaa katsomalla minun sijaani ainoastaan lastani. Ja silloin, kun hän kysyy lapselta minun sijastani, haluatko aterian lisäksi myös lelun. Ja silloin, kun kasattuaan tilaamamme ruoat tarjottimelle, hän ojentaa sen suoraan lapselleni ja toivottaa hänelle hyvää ruokahalua.

Ei vastaus osallisuuden toteutumiseen löydy siitä, millä keinoin vammaisen ihminen integroidaan meihin. Vastaus löytyy siitä, millä keinoin me integroimme itsemme vammaiseen ihmiseen.

17.27 **Piritta Rantanen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hieman haasteellista aloittaa puheenvuoro tämän jälkeen. Asennevamma vammaisia ihmisiä kohtaan muodostuu osaltaan jo lapsena, nuorena päiväkodeissa ja kouluissa. Me emme anna lasten olla tekemisissä toisten lasten kanssa riittävästi ja tutustua näihin mahtaviin persooniin.

Vammaiset lapset elävät monelta osin aikuisten maailmassa, ja meidän on kiinnitettävä huomiota siihen, että lapset saavat elää lasten elämää lasten kanssa aikuisten tuella. — Kiitos.

17.28 **Ari Koponen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kyselytutkimusten mukaan vammaisten ihmisten oikeudet toteutuvat YK:n sopimuksista huolimatta huonosti tai erittäin huonosti. Tämä on surullista kuultavaa. Vammaispalveluissa on kyse lailta turvatusta oikeudesta yhdenvertaiseen osallistumiseen yhteiskunnassa. Meillä Suomes-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

sa kuitenkin työttömien osuus on lähes kaksinkertainen toimintarajoitteisilla henkilöillä. Lisäksi Kehitysvammaliitosta kerrotaan musertavaa faktaa siitä, että iso osa kehitysvammaisista henkilöistä on saattanut olla työsuhteeseen rinnastettavassa toiminnassa jopa vuosikymmeniä ilman työsuhteeseen kuuluvia oikeuksia, etuuksia ja palkkaa. Kehitysvammaliiton arvion mukaan ainakin 3 000 kehitysvammaista henkilöä voisi työllistyä saman tien palkkatyöhön, jos siihen annettaisiin mahdollisuus.

Nykyajan teknologia mahdollistaisi sellaisia asioita, jotka eivät ennen ole olleet mahdollisia, esimerkiksi näkövammaisten ja työelämän yhteensovittamisessa. Näkövammarekisterin tilastojen mukaan näkövammaisten työllisyysaste oli vuonna 15 alle 40 prosenttia. Työllisyysaste on laskenut, ja ero muuhun väestöön on kasvanut. Nostaisinkin esiin kysymyksen siitä, olemmeko me pystyneet hyödyntämään teknologisen kehityksen mukanaan tuomat mahdollisuudet tällä sektorilla.

17.29 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia tämän aloitteen tekijälle ja kiitoksia äidille, että meille tulee täällä se tieto ja vielä todiste kokemusasiantuntijalta, että näin juuri on. Me emme huomaa välttämättä sitä, mitä vammaiset tarvitsisivat, vaikka me täällä puhumme hienoja ja teemme hienoja lakeja. Ja on todella hieno lause se ”Ei mitään meistä ilman meitä”. Haluan antaa suuren kiitoksen arvostamalleni Kalle Könkkölälle, joka toivottavasti tuolla taivaan pankolla taputtaa tälle keskustelulle, siitä, että hän avasi monen silmät, monien kansanedustajienkin silmät, vammaisten asioihin.

On todella totta, mitä täällä on sanottu: palvelut eivät toimi, ei ole yksilöllisyyttä, ei ole valinnanvapautta, ei ole itsemääräämisoikeutta, ei työllistytäkään, vaikka vamma ei sinänsä aina vie työkykyä. Esteettömyys — siitä voimme vain haaveilla. Työllistyminen kaiken kaikkiaan, minkä tuossa totesin — asenteet ovat ongelmia. Tämä kaikki siitä huolimatta, että me olemme tehneet paljon tekoja ja paljon erilaisia lainsäädäntöä, muun muassa vammaisten henkilökohtaisen avun järjestelmän, joka on subjektiivinen oikeus. Nyt kuulumme ministeriltä hyvän luettelon siitä, mitä kaikkea ollaan tekemässä. Tehdään yhdessä niistä totta, mitä ministeri äsken tuossa sanoi.

17.30 Petri Honkonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia tosiaan kaikille aloitteen allekirjoittajille. On todella hienoa, että näin paljon edustajia on lähtenyt tähän keskustelualoitteeseen mukaan.

Tosiaankin monissa kunnissa tehdään tärkeää esteettömyystyötä nimenomaan näiden vammaisneuvostojen taholta. Tämä työ on siinä mielessä hyvin olennaista, että siinä pyritään vammaisen ihmisen näkökulmasta huomioimaan ne tietyt esteet, joita ympäröivässä yhteiskunnassa on erilaisina liikkumisen esteinä tai sitten muunlaisina palvelujen käytettävyyden esteinä. Tämä työ on valtavan tärkeää, ja sitä tehdään aika usein vapaaehtoispuhjalta. Se tarvitsisi kyllä todella paljon enemmän tukea, mitä se nykyään saa.

Toinen asia, johonka haluan puuttua liittyen vammaisuuden määritelmään, on se, kuinka sisäilmasairaajat ja sisäilmasta pahasti sairastuneet eivät pääse tähän vammaismääritelmän piiriin. Tämä on sellainen asia, joka yhteiskunnassamme on vielä jonkinlainen tabu, ja vaatii työtä, jotta tässäkin päästään eteenpäin. Ne ihmiset, jotka eivät pysty työskentelemään tai asumaan samoissa tiloissa muiden kanssa näistä sisäilmaongelmista johtuen, ovat kyllä todella haavoittuvassa asemassa yhteiskunnassamme muiden vammaisten tavoin.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

17.32 **Katja Hänninen vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Minä yhdyin niihin samoihin kiitoksiin kuin muutkin edustajat tässä salissa: kiitoksia, että tämä tärkeä aihe on nostettu keskusteluun, ja erityiskiitos tietysti aloitteen ensimmäiselle allekirjoittajalle, edustaja Mäkisalo-Ropposelle. Haluan kyllä myös kiittää edustaja Koposta omakohdaisen arjen esimerkin esille tuomisesta ja siitä, että jaoit sen meidän kanssamme tässä keskustelussa.

Toivon, että kun kansallista lapsistrategiaa nyt valmistellaan, vammaisten lasten oikeudet ja perheiden tuki otetaan kunnolla tarkasteluun ja saamme konkreettisia keinoja tilanteen parantamiseksi koko maassa. Tarvitsemme myös lisää tutkimusta vammaisista lapsista ja nuorista, jotta heidän äänensä saadaan kuuluviin. Vammaisten lasten oikeudet eivät voi olla mikään lapsipolitiikan alaluku, vaan heidät on otettava mukaan kaikkeen. Vaikka kyseessä ovat lapset, joilla on erityisiä tarpeita, heillä on paljon aivan samoja tarpeita kuin kaikilla muillakin lapsilla. He haluavat tulla nähdyiksi ja hyväksytyiksi omina itsenään, saada turvaa ja rakkautta, leikkiä, oppia ja saada kavereita. Me tarvitsemme käytännön toimia ja asennemuutosta vammaisten oikeuksien ja osallistumismahdollisuuksien varmistamiseksi.

Arvoisa puhemies! Eduskunnan lapsen puolesta -ryhmän puheenjohtajana haluan joka paikassa ja erityisesti tässä salissa muistuttaa, että lasten oikeudet kuuluvat kaikille lapsille.

17.34 **Veronica Rehn-Kivi r** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Kiitän myös edustaja Mäkisalo-Ropposta tärkeän asian esille nostamisesta. Vammaiset henkilöt kohtaavat Suomessa edelleen paljon syrjintää ja puutteita palveluissa. Suomen ratifioiman YK:n yleissopimuksen keskeisiä periaatteita ovat yksilön itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, syrjimättömyys ja yhdenvertaisuus. Nämä turvataan myös Suomen perustuslaissa. Silti yhdenvertaisuus toteutuu edelleen liian harvoin.

De funktionshindrades ställning har de senaste åren förbättrats, men det finns utmaningar i att erbjuda service i rätt tid och i beaktande av det individuella serviceberoendet. Det finns också många brister i kommunernas rådgivning på svenska om service och vård som finns att få på det egna modersmålet. Det har bland annat mitt eget barnbarns familj fått erfara.

Erityistä huomiota on nyt kohdennettava neuvontaan, jotta voidaan varmistaa, että tieto vammaisten oikeuksista ja tarjolla olevista palveluista ja tuista varmasti tavoittaa heidät, jotka apua tarvitsevat.

17.35 **Katja Taimela sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Voisin puhua vammaisen ihmisen oikeudesta työelämään, mutta puutun esteettömyyteen. Vammaisten oikeuksien toteutumisen kannalta on tärkeää huolehtia siitä, että kaikki viestintä on esteetöntä. Äänitekstititys on äärimmäisen tärkeä palvelu, joka mahdollistaa näkövammaisten ja lukemisesteisten tv:n katsomista. On tärkeää, että se turvataan myös jatkossa. Samoin viromaisviestinnässä uhkaa digitalisaation edetessä syntyä esteitä viestin saavutettavuudelle, oli kysymys sitten teknisistä vaatimuksista tai ihan vain liian monimutkaisesta käytetystä kielestä.

Meillä on ollut viestinnän esteettömyyttä seurannut työryhmä, joka kuitenkin viime vaalikaudella lakkautettiin. Kysyisinkin: Miten hallitus aikoo huolehtia viestinnän esteetö-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

myydestä? Onko tarkoitus pohtia vastaavaa työryhmää myös jatkossa? Miten me olemme valmiita tekemään kaikemme myös sen eteen, että vammaiset ihmiset ovat valmiita ja mukana tässä kyydissä, joka digitalisaation myötä kehittyy?

17.36 Toimi Kankaanniemi ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Meillä on hyvä työterveyshuolto ja työsuojelu, ja liikenneturvallisuus on parantunut viime vuosi-
na merkittävästi, mutta sisäilmaongelmat ovat kuitenkin edelleen olemassa lähes entisel-
lään. Näistä ja monista muista tämänytyppisistä asioista johtuen meillä tulee lisää eri-ikäi-
siä vammaisia, ja heidän kohtelunsa täysiarvoisina yhteiskunnan jäsenenä on todella tär-
keää. Siksi on hyvä, että tämä keskustelu täällä nyt käydään.

Hallitus suunnittelee palkkatuen käyttämistä työllisyyskeinona. Henkilökohtaisesti kan-
natan lämpimästi sitä, että palkkatukea käytetään esimerkiksi juuri näitten vammaisten
työhön pääsemisen kannustamiseksi, vaikka muutoin palkkatuen osalta normaalissa ta-
pauksessa olen aika kriittinen. Mutta tällä saralla on siis vielä paljon tehtävää, ja toivon,
että hallitus vie niitä hyviä tavoitteita eteenpäin.

17.37 Anna-Kaisa Ikonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! YK:n vam-
maisten henkilöiden oikeuksia koskeva sopimus on merkittävä. Osallisuus on kaikkien ih-
misten oikeus. Vammaisella ihmisellä tulee olla mahdollisuudet itsenäiseen elämään, kou-
luttautumiseen ja työllistymiseen siinä missä kenellä tahansa muullakin. Vaikea kieli voi
kuitenkin monesti ja monen kohdalla nousta esteeksi sille, että hän kykenisi toimimaan
täysivaltaisena kansalaisena. Selkokielen merkitystä ei varmasti voida liikaa korostaa, ja
ajattelen, että meidän lainsäädäntömme tunnistaa sen aivan liian heikosti. Meidän tulisi jul-
kisissa palveluissa, päätöksenteossa ja muualla kyetä entistä selkokielisemmin ilmaise-
maan itseämme.

Vuorovaikutuksen on myös oltava kahdensuuntaista. Paitsi että tarvitaan ymmärrettä-
vää kieltä, vammaisella ihmisellä pitää olla myös mahdollisuus tulla kuulluksi, jotta itse-
määräämis-oikeus voisi toteutua. Edustaja Koponen kertoi kyllä kerrassaan koskettavalla,
hienolla tavalla, äidin kielellä tämän, mitä se arjessa voi merkitä. Itselleni tuli mieleen täl-
lainen runo, jonka sisältöä en muista — lausuisin sen tässä, jos sen muistaisin — mutta sii-
nä kuitenkin sanotaan näin, että ”myös hänellä, jolla ei ole sanoja, voi olla paljon sanotta-
vaa”. Se jatkuu valtavan hienosti. Jos joku sattuu tunnistamaan, niin se kannattaa kaivaa
esiin, mutta tässä on se suuri viisaus.

Nyt olen varmaan aikani käyttänyt, mutta totean vielä, että osallisuutta voidaan myös-
kin tukea hyvällä palveluohjauksella sitten, kun mennään palveluiden puolelle.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kuten sanottua, nyt on reilu minuutti — esteetön mi-
nuutti.

17.39 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Oli aika puhut-
televaa, kun edustaja Mäkisalo-Ropponen kuvasi näitä vammaisten ihmisten kokemuksia
ja nosti esiin, että jopa oikeus elämään on kyseenalaistettu. Se kertoo kyllä paljon siitä,
minkälaisia kokemuksia nämä lähimmäisemme joutuvat kohtaamaan. Meillä on paljon hy-
vää lainsäädäntöä ihan lähtien perustuslaistamme ja yhdenvertaisuuslaista, mutta käytän-
nössä valitettavasti kunnissa, esimerkiksi kuntien palvelujen kohdalla, vammaiset joutuvat
kokemaan epätasa-arvoa.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Meitä oli muutamia kansanedustajia tammikuussa käymässä Addis Abebassa tutustumassa tavalliseen etiopialaiseen kouluun. Itseäni jäi puhuttelemaan se, että koko luokka opiskeli viittomakieltä, kun luokassa oli yksi kuuro oppilas, ja ei pelkästään tuntia tai paria, vaan he todellakin opiskelivat viittomakieltä. Ajattelen, että joskus meillä voisi olla näistä kehitysmaitakin opittavaa.

17.40 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan edustaja Räsänen ajatuksia jatkaen kiinnittää erityistä huomiota kuulovammaisten aseman parantamiseen. Hallitusohjelmassa on monia viittomakieltä tukevia kirjauksia. Siinä esimerkiksi luvataan selvittää varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen lainsäädännön päivitystarpeet viittomakielilain ja YK:n vammaissopimuksen mukaiseksi. Lisäksi jatketaan suomenruotsalaisten viittomakielen elvytysohjelmaa. Hyvin tärkeää on myös se, että hallitusohjelmaan on kirjattu perustettavaksi laaja-alainen viittomakieliasiain neuvottelukunta arvioimaan viittomakielilain ja viittomakielisten perusoikeuksien toteutumista. Erittäin olennainen kirjaus on, että sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut tulee saada viittomakielellä.

17.41 Outi Alanko-Kahiluoto vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vammaiset kuuluvat yhteiskunnan köyhimpiin. Hallituksen tulisikin varmistaa se, että tällä kaudella, kun toimeenpannaan sosiaali- ja terveystaloudessa tämä sotu-uudistus, puututaan siihen, että pystyttäisiin vähentämään myös vammaisten ihmisten rakenteellista köyhyyttä, esimerkiksi tarkastelemalla vammaisten oikeutta tehdä työtä ollessaan vammaisuudesta johtuvalla työkyvyttömyyseläkkeellä.

Terveydenhuollossa kulut kasautuvat pienituloisille pitkäaikaissairauksista kärsiville ihmisille, joihin vammaisetkin usein kuuluvat. Lääke- ja muut terveydenhuollon kulut ja maksut tulisikin tästä syystä voida laskea yhteen, jolloin ne kerryttäisivät nopeammin omavastuuta ja omavastuukatto tulisi täyteen, mikä vähentäisi puolestaan köyhyyttä. Olisin tietysti kiinnostunut kuulemaan, onko tämä asia ollut hallituksessa esillä.

Vammaisten ihmisten sulkeminen työmarkkinoiden ulkopuolelle lisää sekin vammaisten köyhyyttä. Suomessa on tuhansia kehitysvammaisia henkilöitä, joilla on sekä koulutus että halu tehdä työtä, mutta he eivät pääse työpaikkaan käsiksi. Olisin kiinnostunut kuulemaan myös, onko tähän ongelmaan kiinnitetty hallituksessa huomiota. Tässä tuli mainituksi jo se, että palkkatukea tulisi voida käyttää nykyistä useammin vammaisten henkilöiden palkkaamiseen.

Ei ainoastaan toimeentulo vaan myöskin palvelut ovat elintärkeitä pienituloisille henkilöille. [Puhemies koputtaa] Kiinnittäisinkin huomiota siihen, että kuntoutus-, tulkki- ja asumispalveluissa kilpailutus, erityisesti tämmöinen massakilpailutus, on usein ristiriidassa [Puhemies koputtaa] henkilökohtaisten tarpeiden kanssa.

17.43 Aki Lindén sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen kuunnellut herkäällä korvalla tätä keskustelua esimerkiksi siitä syystä, että puolentoista viikon kuluttua maanantaina 2. maaliskuuta minulla on mahdollisuus olla alustajana Varsinais-Suomen Vammais- ja Pitkäaikaissairausjärjestöjen VAPI ry:n yhteisessä jäsenillassa. Tämä järjestö kattaa 70 eri jäsenjärjestöä. Tulen välittämään sinne tämän keskustelun tunnelman, tämän keskustelun terveiset, jotka ovat hyvin yhdensuuntaiset olleet siitä, että me kannamme vakavasti huolta siitä, miten me saamme tässä yhteiskunnassa vammaisten ja pitkäaikaissairai-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

den asemaa voimaannutettua ja lainsäädännöllä luotua vielä parempia edellytyksiä kuin mitä nykyisin on vammaisten elämässä selviämiseen.

Haluan nostaa yhden erityisasian esille, ja se on kehitysvammaisten erityishuolto-ohjelman huomioiminen tulevassa lainsäädännössä. Kehitysvammaisuuteen kuitenkin liittyy kaikista vammaisryhmistä tietyllä tavalla poikkeavia erityispiirteitä, jotka erityishuolto-ohjelmassa voidaan huomioida ja sen mahdollista sitovuutta saada vahvistettua niin, että subjektiiviset oikeudet tulisivat tätä kautta mahdollisimman pitkälle turvatuiksi.

17.44 Arja Juvonen ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Äitileijonat ja isäleijonat taistelevat usein vammaisten lapsiensä puolesta. Siellä on myös mummoja ja pappoja, hekin ovat leijonia. He taistelevat ja käyvät kertomassa myös meille kansanedustajille perheiden tilanteista.

Vammaisneuvostot säädettiin lakisäädöksiksi. Tein siitä lakialoitteen 2014, ja oli tosiaan hieno asia, että ne kirjattiin lakiin. Kysyisin teiltä ministeri: miten olette kokeneet, että vammaisneuvostot voivat vaikuttaa vammaisten ihmisten asioihin tämän päivän Suomessa? Nehän eivät ole päättäviä elimiä.

Toinen kysymykseni liittyy henkilökunnan riittävyyteen. Olen työskennellyt pitkään vanhustenhoidossa mutta myös ikääntyneiden kehitysvammaisten parissa. Täytyy hoitajana sanoa, että se oli ihan omanlaatuisensa kokemus. Jouduin opettelemaan paljon uusia asioita. Tiedän, että henkilöstöpula on siellä vammaisten asumisyksiköissä todella kova. Millä tavalla tuleva henkilöstömitoituslaki vastaa esimerkiksi vammaisten palveluihin ja siihen, että henkilökuntaa riittää siellä?

Sitten vielä kolmas kysymys, jos puhemies sallii, joka liittyy tähän selkokieliisyyteen, mikä nousi täällä esille. Olen tehnyt toimenpideoitteen siitä, että selkokieliisyyttä lisättäisiin. Siinä muun muassa esitin, että voisimme eduskunnassa edes kerran järjestää niin sanotusti selkokielistä kyselytuntia. On hyvin haasteellista myös meille puhujille puhua selkokielellä. Vaalien alla järjestettiin yksi selkokielinen vaalipaneeli, missä oli mielenkiintoista olla mukana. Selkokieliisyys kuuluu meille kaikille. Lyhyet, ytimekkäät virkkeet, selkeät lauserakenteet, jotta me kaikki — mekään emme välttämättä aina ymmärrä toinen toisiamme — ymmärtäisimme, mistä maailma rakentuu, mitä me puhumme, mitä me kysymme.

17.46 Anne-Mari Virolainen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Arvostan suunnattomasti sitä tunnelmaa, mikä tässä salissa tällä hetkellä on. Täällä ei puhuta vammaisista yhtenä mössönä, vaan täällä ymmärretään, että jokainen heistä on samanlainen yksilö kuin me olemme. Joku on Nuutti, joku on Iina.

Ministeri Kiuru, te puhuitte siitä, että valtavasti on nyt putkessa tulossa uudistuksia, lainsäädäntötyötä. Viestini teille on: kun ohjeistatte valmistelua, muistuttakaa siitä, että kun on kysymys vammaisesta lapsesta, tulee ottaa huomioon koko perhe, tulee ottaa huomioon ne vanhemmat, ne isovanhemmat, ne sisarukset. Kysymys ei ole aina sen yhden yksittäisen ihmisen palveluista, vaan sen perheen pärjäämisestä, sen perheen tulevaisuudesta.

Toinen asia, mikä saa sappenin kiehumään, on elämän mittaisten palveluiden kilpailuttaminen. Teillä on tuhannen taalan paikka hoitaa se kuntoon. Toivon, että hoidatte sen.

17.47 Joakim Strand r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Kiitos kaikille arvokkaista ja tärkeistä puheenvuoroista.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Itse halusin nostaa myös tämän kiinteistöveroasian. Siitä on tullut palautetta. Elikkä kehitysvammaisille tarkoitettut ryhmäkodit, kuten muutkin erityisryhmien palvelu- ja tuki-asuntorakennukset, voivat kuulua rakennusrekisterissä kolmeen eri rakennusluokkaan. Tällä hetkellä verotus niissä siis on erilainen, ja tämä voi näkyä jopa 40 eurolla kuukaudesta yksittäisen asukkaan osalta. Elikkä toivon, että tähän kiinnitetään huomiota. Tämä oli minullekin uusi asia, mutta siitä on tullut paljon palautetta ja tässäkin tuli hyvin kollegalta.

Vi bör se till att sådana här praktiska saker som hur en fastighet är registrerad i fastighetsregistret inte ska sätta folk i ojämlik ställning. Varje civiliserad stat bör se till att man tar hand om folk med funktionsnedsättning och behandlar dem jämlikt och med respekt.

Elikkä toivon, että saadaan tämä kiinteistöveroasia yhdessä korjattua.

17.48 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan kiittää tästä keskustelualoitteesta ja myöskin siitä, että täällä meitä on monia, joilleka vammaisperheen arki ei ole mitään, voisiko sanoa, luettua vaan koettua ja itse elettyä.

Olen toiminut tässä Eduskunnan vammaisasiain yhteistyöryhmässä Vamyissä ihan jo silloin ensimmäisellä eduskuntakaudella 2000-luvun alussa. Muistan, kuinka silloin teimme työtä sen eteen, että jokainen vammaisen ihminen on oikeutettu henkilökohtaiseen apuun. Niin tämä asia on sitten vihdoinkin saatu lainsäädäntöön, ja se on osaltaan myöskin toteuttamassa tätä YK:n vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevaa yleissopimusta, jossa todetaan näin: ”yhdenvertainen oikeus elää yhteisössä, jossa heillä on yhtäläiset valinnanmahdollisuudet”.

Tuossa laissa on kuitenkin pieni korjauksen paikka. Siellä edelleen puhutaan tästä niin sanotusta voimavaraedellytyksestä, joka on edellytys sille, että vammaisen henkilö voi saada henkilökohtaista apua. Elikkä häneltä edellytetään sitä, että hän pystyy tekemään valintoja. Kuitenkin minun mielestäni — ja uskon, että varmasti meidän kaikkien mielestä — jokainen vammaisen henkilö on oikeutettu siihen henkilökohtaiseen apuun, vaikka hän ei aina pystyisi ilmaisemaan avuntarvettaan tai omaa valintaansa. Tämä voimavaraedellytys löytyy sieltä lain pykälästä 8. Olen tehnyt tästä nyt kirjallisen kysymyksen hallitukselle, ja todellakin toivon, että tämä voimavaraedellytys tulisi tässä lainsäädännön uudistuksessa nyt uudelleen arvioitavaksi ja sillä tavalla toisi kaikki vammaiset henkilöt saman avun piiriin, jota he varmasti kaikki tarvitsevat.

17.50 Pia Viitanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia edustaja Mäkisalo-Ropposelle tästä hyvästä keskustelusta ja kiitos kaikille puheenvuoron käyttäneille. Asia on yhteinen ja äärimmäisen tärkeä, ja siksi se ansaitsee sen, että käydään myös tässä muodossa keskustelua kaiken kaikkiaan vammaisten oikeudesta.

Täällä aika koskettavalla tavalla todella kuvattiin niitä ongelmia, mitä tutkimusten mukaan ollaan kohdattu: ongelmia esteettömyyden suhteen, työnsaannin suhteen, kaiken kaikkiaan tiedonsaannin suhteen, digimaailmassa tasa-arvon suhteen — mielestäni mitä tärkein kysymys. Kaikki nämä ovat tulleet esille tässä keskustelussa.

Itselläni oikeastaan se, mikä tuli heti mieleen, oli tämä viime kauden Ei myytävänä -kansalaisaloite, jota eduskunta täällä käsitteli hyvin huolellisesti. Silloin olin kovin iloinen siitä, että yhteisvoimin koko eduskunta halusi pistää tämän asian kuntoon, otti siihen kantaa, ohjasi jatkotyöskentelyyn. Ja mielestäni on hyvin tärkeää, että — käsitykseni mukaan —

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

ministeri Kiuru on sitä nyt sitten pistänyt eduskunnan edellyttämällä tavalla eteenpäin. Eli siellä on perustettu työryhmä, joka sitten katsoo, miten pääsisimme maaliin tämän tärkeän kansalaisaloitteen tavoitteen toteutumisen suhteen. Sille työlle todella toivotan kovasti onnea, ja uskon, että se tulee myös eteenpäin menemään.

Tämä oli, puhemies, sellainen kysymys, missä aikanaan itse paljon pohdin tasa-arvoa, itsemääräämisoikeutta asumismuodoissa, kilpailutusta. Markku Virkamäki, joka tämän aloitteen pisti alulle joskus aikanaan, paljon tästä puhui juuri niillä termeillä, että tämä on tyypillinen esimerkki siitä, missä meidän maailmassamme markkina-arvo menee ihmisarvon edelle. [Puhemies koputtaa] Ja se on mielestäni, puhemies, se tärkeä kysymys, minkä edustaja Kiljunenkin tuossa kiteytti, [Puhemies koputtaa] että kysymys on myös ihmisoi-keuksista ja asenteesta.

17.52 Riikka Purra ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun olin lapsi, näin ympärilläni Down-lapsia. Heitä oli minun koulussani, siellä missä asuin, heihin törmäsi kaupungilla. Heitä ei enää juuri näe. Pääasiassa se johtuu siitä, että vaikka tällaisia raskauksia, joista ennusteeksi saa sen, että sikiöllä ei ehkä kaikki ole kunnossa, on todennäköisesti nykyään enemmän kuin ennen, koska ihmiset tekevät lapsia vanhemmalla iällä, niin meidän sikiödiagnostiikkamme on niin kehittynyt, että näitä lapsia ei useinkaan synny.

Uudellamaalla, jossa synnytetään kaikkein vanhimpana ja jossa on myös kaikista tehokain sikiödiagnostiikka Naistenklinikalla, jo kymmenen vuotta sitten 90 prosenttia Downdiagnoosin saaneista raskauksista keskeytettiin. Tarkoitus ei missään nimessä ole syyllistää ketään. Se on ehkä elämän hirveimpiä asioita, kun saa kuulla, että kaikki ei kohdussa olekaan kunnossa. Mutta valitettavasti tiedän, kun olen tehnyt vapaaehtoistyötä tässä asiassa, että maassamme on myös hyvin paljon sellaisia vanhempia, joita painostetaan keskeyttämään raskaus silloin, kun kaikki ei ole kunnossa, trisomia 18:n kohdalla tai myös sellaisten sairauksien, joiden kanssa voi hyvin elää. Erityisesti kun kyse on hyvin nuorista äideistä, heitä usein painostetaan keskeyttämään raskaus. Tämä on hirveää. Monilla näistä lapsista on mahdollisuus elää, jos ei aivan kuten me täällä, niin kuitenkin riittävän täysipainoista elämää. Ja olen sitä mieltä, että näille perheille ja odottaville vanhemmille pitäisi aina tarjota mahdollisuus myös päättää raskaus onnelliseen syntymään.

17.54 Timo Heinonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Sain aikanaan toimia myös erityisopettajana. Ne hetket kasvattivat minua opettajana eniten, kasvativat myös ihmisenä. Ihan jokainen meistä on erilainen mutta kuitenkin samanarvoinen — se oli ehkä se paras oppi, jonka näiltä vuosilta sain.

Meillä on tällä hetkellä noin 30 000 työikäistä kehitysvammaista, ja heistä vain kaksi prosenttia tekee palkkatyötä. Heistä tuhannet kuitenkin työskentelevät palkatta ja tekevät ihan tuottoisaa työtä, pakkaustyötä, kokoonpanotyötä. Tähän mielestäni pitäisi kyllä puuttua ja taata heille myös palkka heidän tekemästään työstä.

Verkkoesteettämyys on yksi asia, jota olen pitänyt esillä, ja se on ollut esillä myös tänään tässä keskustelussa. Osa sivuista ministeriöillä on jo kuunneltavissa, se on hyvä lisä. Helppokäyttöisyyttä on lisätty, mutta sitten on myös se, että meillä monet vammaiset ja myös ikääntyvä väestö haluaa osallistua päätöksentekoon ja demokratiaan, ja silloin, arvoisa puhemies, tulemme sellaiseen tilanteeseen kuin vaikkapa hetki sitten päättynyt kyseilytunti. Olen aiemmin esittänyt, että kun kyselytunnit nyt jo tulkataan viittomakielelle, niin voisimme eduskunnassa tehdä ison ratkaisun ja ryhtyä myös livetekstittämään kyselytun-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

teja. Se helpottaisi monen selkokieltä tarvitsevan ihmisen kyselytuntien seuraamista mutta myös monen ikääntyvän ihmisen kyselytuntien seuraamista. Olen tehnyt tästä aikanaan esityksen myös puhemiesneuvostolle, ja toivoisin, että arvoisa puhemies Eerola voisi tätä nyt viedä uudestaan eteenpäin ja tehdä yhden konkreettisen teon tässä talossa.

Sitten, arvoisa puhemies, aivan omana ryhmänään vammautuneet ihmiset — urheilussa, onnettomuuksissa, [Puhemies koputtaa] esimerkiksi kriisinhallintatehtävissä — ovat sellainen joukko, jota me emme saa unohtaa. Olen itse vähän pettynyt siihen, että STEA esimerkiksi kriisinhallintaveteraanien vertaistuen määrärahat tänä vuonna päätti [Puhemies koputtaa] evätä kokonaan.

17.57 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos tärkeästä aloitteesta ja syvällisistä puheenvuoroista. En pidä siitä sanonnasta lapsen syntymään liittyen, kun sanotaan, että ”pääasia, että lapsi on terve”. Entä jos hän ei ole terve? Entä jos hän on vammaainen? Tärkeintä on, että hän on lapsi, rakas lapsi. Jokainen ihminen on mittaamattoman arvokas jo idullaan.

Minulla oli ilo toimia kehitysvammaisten nuorten opettajana ja rehtorina 23 vuotta. Kehitysvammaiset olivat kansanopiston täysivaltaisia jäseniä. Opin heiltä kaikkein eniten.

Luonani kävi hiljattain kuusi kehitysvammaista poikaa, jotka antoivat eväitä meille kansanedustajille. He sanoivat:

”Tehkää ahkerasti töitä.”

”Älkää ottako tänne huumeita, muuten Suomi joutuu vaikeuksiin.”

”Tehtaan piipun päälle pitää laittaa filttäreitä.”

”Ei kannata lakkoilla.”

”Maapallo pysähtyy, jos emme tee mitään”, he sanoivat.

He puhuivat myös työn tekemisestä:

”En halua kehitysvammaisten töihin vaan oikeisiin töihin, semmoiseen, mistä tykkään.”

”Olisi mukava elättää työllä itsensä.”

”Haluan asua itsestään, että saan tehdä siellä omia hommia.”

Näistä asioista on täällä jo paljon puhuttu. Tarvitsemme työhönvalmennusta, joka on pitkäjänteistä työtä, mutta kun kehitysvammaainen oppii työn, hän on mitä vastuuntuntoisin ja sitoutunein työntekijä. Tarvitaan myös ystävätoimintaa, sillä moni kehitysvammaainen kokee itsensä yksinäiseksi. Tarvitaan selkokieltä, että ymmärretään, missä mennään.

Arvoisa puhemies! Tehtävämme on edistää yhdenvertaisuutta jokaisen vammaisen kohdalla. Jokaisen mukaan ottaminen on sivistysvaltion tuntomerkki. Kehitysvammaiset pojat antoivat meille kaikille lopuksi selkokiellisen neuvon: ”Uskokaa tulevaisuutta.”

Puhemies Matti Vanhanen: Puhemiesten vaihtuessa molemmat antoivat minuutin aikaa, niin että meni pitkään.

18.00 Sofia Virta vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olin ajatellut puhua vammaisten oikeudesta tehdä työtä, mutta olemme kuulleet niin liikuttavia ja koskettavia puheenvuoroja tässä salissa, kuten edustaja Kopsen kokemuspuheenvuoron, että haluan ensin kiittää siitä tunnelmasta, joka tässä salissa tässä keskustelussa on ollut. Me olemme hetken olleet yhtä, ja se on tärkein viesti, jonka tästä salista voimme antaa.

Meillä on asenteiden kanssa todella paljon työtä tehtävänä. Ymmärsin sen viimeistään silloin, kun seisoin kehitysvammaisen lapsen kanssa kassajonossa ja taakse tullut keski-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

ikäinen pariskunta totesi, että ei mennä tuon taakse. Se ei riitä, että me puhumme täällä tänään: me tarvitsemme konkreettisia toimia, ja niitä hallitus on ymmärtääkseni lupautunut ja sitoutunut myös tekemään. Ja meidän kaikkien velvollisuus on seurata sitä, että ne oikeasti menevät sinne arkeen, sillä mielestäni kaikkein arvokkainta edustaja Koposen puheenvuorossa ja muissakin tänään täällä kuulluissa on ollut se, että meillä on täällä ollut se arki läsnä. Me olemme muistaneet, miksi me puhumme ja mistä me puhumme. Se tulisi muistaa muissakin keskusteluissa.

Pidetään yhdessä huolta siitä, että vammaisilla ihmisillä on aivan samat ihmisoikeudet kuin meillä kaikilla, sillä heistä jokainen on yhtä arvokas kuin me.

En edes tiedä, mitä sanoa, mutta kiitos tästä keskustelusta teistä jokaiselle.

18.01 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos jo tässä vaiheessa tästä upeasta keskustelusta. Haluan tässä nyt muistuttaa, että vaikka olen tämän aloitteen ensimmäinen allekirjoittaja, tämä aloite on Eduskunnan vammaisasiain yhteistyöryhmän yhteinen aloite. Eli kiitos koko ryhmälle ja kiitos myös kaikille allekirjoittajille.

Vammaisasiain yhteistyöryhmä tekee paljon yhteistyötä eri vammaisjärjestöjen kanssa, ja vammaisjärjestöt ovat olleet meille kertomassa myös täällä ryhmän tilaisuuksissa omasta arjestaan ja siihen liittyvistä toiveista.

Vammaisfoorumi on 29 valtakunnallisen vammaisjärjestön yhteistyöjärjestö, joka tekee valtavan paljon vapaaehtoistyötä vammaisten oikeuksien parantamiseksi. Sille on esimerkiksi annettu velvoite seurata YK:n vammaissopimuksen toimeenpanoa ja laatia omalta osaltaan Suomen raporttia. Vammaisfoorumille tulee myös paljon lausuntopyyntöjä. Nyt minä toivonkin, että Vammaisfoorumin arvokas työ jatkossa huomioitaisiin ja sille myönnettäisiin myös julkista rahoitusta. Tällä hetkellä se ei nimittäin sitä saa. Ja samalla toivon, että vammaisjärjestöjen arvokasta työtä arvostetaan ja taataan sille tulevaisuudessa STEA-rahoituksella riittävät toimintaedellytykset.

18.02 Ritva Elomaa ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Edustaja Mäkisalo-Ropposelle, ensimmäiselle allekirjoittajalle, ja kaikille aloitteen allekirjoittajille suuri kiitos tästä tärkeästä aiheesta.

Vammaisille kuuluvat ilman muuta samat oikeudet kuin kaikille muillekin. Suomessa vammaisten henkilöiden näkökulmasta tilanne on suhteellisen hyvä kansainvälisessä vertailussa, mutta se ei tarkoita sitä, että meillä olisi kaikki kunnossa.

Erytisen suuri kiitos edustaja Kuposelle ja edustaja Rantaselle suoraan sydämeen menevistä puheista. Teidän puheenvuoronne varsinkin olivat tosi tärkeitä, ja tietysti kaikkien edustajien tänään.

Vammaisjärjestöjen näkemyksiä kuullaan säännöllisesti useimmissa suurissa lainsäädäntö- ja muissa uudistushankkeissa, mutta ei johdonmukaisesti ja tarpeeksi. Tähän pitäisi tulla muutos, sillä vammaisuus on ollut yhdenvertaisuusvaltuutetun koko tähänastisen toimikauden ajan toiseksi yleisin syrjintäperuste, jonka vuoksi valtuutettuun on otettu yhteyttä. Syrjintää tapahtuu myös työelämässä, ja vammaisuus on liian usein syynä viharikoksen taustalla. Tällaiselle syrjinnälle on tultava loppu. Mielestäni tulisi harkita tiukempia sanktioita sille, että syrjii toista vammaisuuden takia. On päivänselvä, että vammaiset tarvitsevat myös lisää tukea arjessa pärjäämiseen heidän omaisensa mukaan lukien. Omaishoitajien tilannetta kohentamalla voitaisiin myös vaikuttaa vammaisten hyvinvointiin.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Vielä haluan sanoa sen, että meillä Turussa on Turun Soitannollinen Kerho, ja vuosikaudet olemme käyneet noin pari kolme kertaa vuodessa tilaisuudessa, jossa meillä on kehitysvammaisten kanssa yhteinen musiikillinen tanssihetki, tanssia ja ilonpitoa, ja täytyy sanoa, että me kaikki esiintyjät olemme saaneet siitä enemmän kuin kukaan muu. Me saamme olla omaisten kanssa tekemisissä, [Puhemies koputtaa] ja sen jälkeenkin olemme yhteydessä. Se on ollut todella ihana asia. — Kiitos.

18.05 Janne Heikkinen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meidän tulee rakentaa Suomesta maa, jossa ahkeruuteen kannustetaan ja siitä palkitaan kaikissa tilanteissa. On äärimmäisen häpeällistä, että 30 000 suomalaisesta työikäisestä kehitysvammaisesta vain noin 600 ihmistä on työsuhteessa palkkatyössä. Ihmisten asenteet ja sosiaaliturvajärjestelmän kannustinloukut sekä joustamaton työmarkkinajärjestelmä syrjäyttävät aivan turhaan ihmisiä, joista monella on sisäinen palo toteuttaa itseään, päästä täyteen potentiaaliinsa ja tulla tunnustetuksi kanssaihmissen silmissä.

Hieman tilastosta riippuen noin 34—36 prosenttia yhdysvaltalaisista työikäisistä kehitysvammaisista on töissä. Meillä Suomessa määrä on vain muutaman prosentin, mikä on tyrmistyttävän alhainen. Tämä on rakenteellista syrjintää ja erittäin häpeällistä sellaista. Haluaako Suomi todella profiloitua maana, joka ennemmin lannistaa kuin kannustaa?

18.06 Hilikka Kemppi kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitoksia tästä varsin rikkaasta keskustelusta. Kiitoksia erityisesti edustaja Kuposelle oman perheen tarinan jakamisesta. Kokemusasiantuntijuus auttaa meitä kaikkia ymmärtämään. Esimerkiksi sosiaalialan osaamiskeskus Versossa on tehty loistavaa työtä kokemusasiantuntijuuteen nojaten nimenomaan vammaisten henkilöiden työllisyyden edistämiseksi.

Lahdessa Pähee-työn osana tehtiin osuuskuntaselvitystä vammaisten henkilöiden työmarkkinoille tukemiseksi. Haasteena varsinkin kehitysvammaisten osalta on se, mikä tässä selvityksessä selvisikin, ettei edunvalvonnassa oleva voi itse toimia osuuskunnan hallituksessa. Tampereella tähän on vastattu sillä, että omaiset ovat perustaneet omillaan osuuskunnan. Eikö tätä asiaa pystyisi muuttamaan?

Lahdessa kehitettiin myös vertaisvalmentajatoimintaa. Ajatuksena on, että kehitysvammaisen tukee toista työhönvalmennuksessa. Vammaisen henkilö toimii tällöin työhönvalmentajan rinnalla, ja hyvinvointikuntayhtymä maksaa siitä palkkiota. Tämä on ollut todella toimiva käytäntö tällä seudulla.

Vammaisilla henkilöillä on yhdenvertainen oikeus työhön, ja sitä tulisi koko Suomessa valvoa. [Puhemies koputtaa] Yhdenvertaisuusvaltuutettukin on ottanut tähän asiaan kantaa.

18.07 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Det är mycket fint att vi kan diskutera det här på ett väldigt hjärtligt och fint sätt här idag. Ett stort tack till ledamot Mäkisalo-Ropponen för att du tog det här initiativet, och kanske framför allt för den personliga berättelsen som ledamot Noora Koponen berättade här. Det är nog ingen som är oberörd av den historien.

Det finns många utmaningar kring den här saken, och det gläder mig att ledamot Kiviranta lyfte fram teckenspråket för de svenskspråkiga. Det är en stor utmaning som vi har, för det handlar ju om minoriteternas minoritet. Det handlar om attityder, tillgänglighet till exempel för möjlighet till arbete men också möjlighet till service i kommunerna.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Kehitysvammaisten mahdollisuus työllistyä on todella tärkeä, ja näen myös, että meidän koko yhteiskunnan tulisi parantaa asennetta kehitysvammaisia kohtaan. Tämä koskee myös päätöksentekoa muun muassa kunnissa. Meillä on vammaisneuvostot, mutta ne tarvitsivat oikeasti myös päätäntävaltaa. Näen todella tärkeänä tämän esteettömyyden, josta on puhuttu.

Minulla olisi kysymys ministerille koskien taksiuudistusta. Olen ymmärtänyt, että tämä taksiuudistus on hankaloittanut vammaisten arkea, elikkä tämä tulisi muistaa nyt sitten kun taksilakia uudistetaan. Onko tästä keskusteltu hallituksessa?

18.09 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Me pidämme Suomea edistyksellisenä ja tasa-arvoisena maana. Varsinkin sukupuolten väliseen tasa-arvoon kiinnitetään erityistä huomiota, niin kuin pitääkin. Kuten olemme tämän keskustelualoitteenkin äärellä saaneet todeta, on vammaisten kohdalla vielä runsaasti epäkohtia, jotka ovat yllättävänkin merkittäviä ja ihmisten elämään olennaisesti vaikuttavia. Otan yhdeksi esimerkiksi nyt Kuopion rautatieaseman, joka on suurista kaupungeistamme ainoa asema, jossa esteetöntä liikkumista ei ole otettu huomioon. Asemalaiturille ei ole edes hissiä. Olen saanut yhteydenottoja, joissa asiaa hämmästellään ja hämmästellään myös sitä, miten kauan mahtaa vielä mennä ennen kuin tällaiset epäkohdat saadaan korjattua.

Arvoisa puhemies! Tein asian korjaamiseksi lisätalousarvioesityksen. Se äänestettiin nurin. Olen tehnyt asiasta kirjallisen kysymyksen, jonka tulen huomenna jättämään, ja toivon, että jo tämänkin keskustelun pohjalta tällaisiin epäkohtiin ja niiden korjaamiseen suhtauduttaisiin vihdoinkin asiaankuuluvalla vakavuudella. Ikävä kyllä tämä on vain yksi esimerkki vammaisten huomioon ottamisesta ja varsinkin sen laiminlyönnistä. Haluaisinkin nyt kysyä ministeriltä, kun sellainen on täällä paikalla: mitä ja milloin hallitus aikoo tehdä tällaisten perustavaa laatua olevien epäkohtien korjaamiseksi?

18.11 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Vammaisten henkilöiden oikeuksien toteutumisessa on Suomessa vielä paljon tehtävää. Viime kädessä kaiken yhteiskunnan mittana on se, miten se huolehtii heikoimmistaan, lapsista, vanhuksista, vammaisista ja niin edelleen.

Puhemies! Muutama huomio: Monilla vammaisilla on valitettava kokemus, ettei heitä oteta tosissaan, siis tunne vähättelystä. Tämä on vakava asenteellinen ongelma. Monet nuoret kipuilevat oman itsetuntonsa kanssa, saatikka vammaiset, jotka kokevat kiusaamista, syrjintää, erilaisuuden tunnetta. Myöskin työelämässä ja työmarkkinoilla riittää asenneongelmia. Oletus on usein se, että vammainen on vähintään vain osatyökykyinen. Oletus tällaisesta vajaakykyisyydestä saattaa estää ylipäätään työn tekemisen. Sopivalla mukautuksella vammaisuus harvoin estää työntekoa ja sitä kautta saadaan tällaista tarpeellisuuden kokemusta.

Huomio myös koulutuksesta: Useimmiten vammaisuus huomioidaan kohtuullisen hyvinkin perusopetuksen päättymiseen asti. Sen jälkeen saattaa olla vaikeampaa. Toisella asteella ei välttämättä ole enää samaa resurssimahdollisuutta huomioida vammaisuuteen liittyvää riittävää tukea, ja usein olosuhteet esimerkiksi ammatillisessa koulutuksessa ovat vammaisuuden kautta haastavat. [Puhemies koputtaa] Tässä on viime kädessä aina kyse ihmisarvosta, siis tahdosta taata vammaiselle tasa-arvoinen ja inhimillinen elämä.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

18.13 **Heikki Vestman kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jokaisella, jolla työkykyä on, pitäisi olla pääsy työmarkkinoille, oikeus tuntea osallisuutta työn kautta ja ylpeyttä omasta työstään. Vammaisten ihmisten poikkeuksellisen matala työllisyysaste Suomessa on suorastaan kunniantonta. OECD:n mukaan vammaiset henkilöt ovat Suomessa harvemmin töissä kuin missään muualla Euroopassa. Kyse ei ole vain palvelujen puutteesta, kyse on asenteista, joihin tässäkin keskustelussa on viitattu. Vammaisen henkilö ei suinkaan aina ole osatyökykyinen, mutta kyse on myös rakenteista Suomessa, meidän on pystyttävä parempaan. Palkkatuen lisääminen on yksi mahdollisuus korjata asiaa osatyökykyisten osalta, ja toivon, että hallitus suuntaisi toimivampaa palkkatukea juuri vammaisten henkilöiden työmarkkina-aseman parantamiseen.

Suomessa isona rakenteellisena ongelmana on erittäin säännellyt työmarkkinat. Joustamattomuus työehdoissa johtaa helposti siihen, että yrittäjällä on kannustin palkata töihin vain täystyökykyisiä. Jos työehdot joustaisivat, myös osatyökykyisillä olisi paremmat mahdollisuudet saada työtä. Toivon, että hallitus edistää sitä, että vammaisilla henkilöillä olisi joustojen kautta myös paremmat mahdollisuudet työmarkkinoilla.

Puhemies Matti Vanhanen: Myönnän vielä kaikki pyydetty vastauspuheenvuorot, eli edustajille Rantanen, Kinnunen, Noora Koponen, Rehn-Kivi ja viimeisenä edustaja Mäki-salo-Ropponen, ja sen jälkeen ministerin vastaukset.

18.15 **Mari Rantanen ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nyt kun sain mahdollisuuden vielä toiseen puheenvuoroon, niin haluan nostaa vielä muutaman asian tähän keskusteluun ja oikeastaan sen lisäksi alleviivata, että se oikeus elämään on valtavan tärkeä. Tähän asiaan toivon, että ministeri puuttuu, artiklaan 19, oikeus henkilökohtaiseen apuun. Ja nimenomaan nyt tästä lakiuudistuksesta toivoisin, että tämä voimavararajaus katsottaisiin uudestaan, koska silloin, kun on kysymyksessä kehitysvammainen henkilö, hän ei välttämättä pysty ilmaisemaan sitä, minkä hänen lähihenkilönsä tietää — mistä hän pitää, esimerkiksi käymisestä konserteissa tai kauppakeskuksessa tai leffassa tai muussa — jolloin pitäisi hyväksyä se, että lähihenkilö voi sitten myös tuoda tämän tiedon, mitä hän tarvitsee.

Toinen asia on tämä asumisasiä, johon toivoisin, että hallitus ottaisi kantaa Ei myytävänä -kansalaisaloitteen pohjalta. Nimittäin tuntuu pahalta, että meillä vielä tänä päivänä on ikään kuin huutolaismarkkinat — sinne myydään, mistä halvimalla saadaan asumispalveluja. Toivoisin, että tämä olisi yksi hallituksen kärkihanke.

Enkä malta olla ottamatta kantaa tähän työelämäasiaan nyt kun työllisyystavoitteet ovat tässä maassa aika korkealla. Meillä on valtava työvoimareservi vammaisissa henkilöissä, joista saataisiin varmasti osa heti työvoimaksi ja osa pienellä avulla sinne työelämään mukaan. — Kiitos.

18.17 **Mikko Kinnunen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Jatkaisin tuosta ajatuksesta, mitä edustaja Rantanen sanoi tästä potentiaalista vammaisten työllistymisessä. Kun katsomme tilastoja, niin vain 2—4 prosenttia työikäisistä kehitysvammaisista henkilöistä on palkkatyössä. Tämä työllistäminen ei ole nopea ratkaisu. Tarvitaan pitkäjänteistä valmennusta, ja tätä valmennuksen koulutusta tulisi jollakin tavalla tehostaa tai lisätä. Miten se tehdään — siitä voisin mielellään kuulla ministeriltä.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Toinen asia, mikä on ollut mielessä tässä keskustelun aikana, niin kehitysvammaisille henkilöille tulisi tarjota enemmän kuin yksi vaihtoehto asumiseen. Monesti se tulee aivan kuin määrättyä, jolloin tämä YK:n ajatus, ihmisoikeuksien ja vammaisten oikeuksien ajatus, ei toteudu. Eli tällainen jokaiselle sopivan asumisen yksilöllinen räätälöiminen olisi tärkeää.

Edustaja Rantanen puhui myöskin tästä harrastuksien tukemisesta. Nykyäänhän on mahdollista saada tällaista henkilökohtaista avustamista siihen, mutta siihen ei tahdo löytäjä tekijöitä. Miten tähän saataisiin lisää tekijöitä — se on ollut myöskin mielessä.

18.18 Noora Koponen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Lämmin kiitos kaikille teille, jotka olette täällä osallistuneet keskusteluun ja halunneet tuoda näkyväksi heitä, joilla omaa ääntä ei ole.

Meidän täytyy muistaa, että on olemassa rajoituksia, joille emme voi mitään, ja on olemassa rajoituksia, joita voidaan kuntouttaa ja tukea. Pahimmat rajoitukset ovat kuitenkin niitä, jotka me luomme itse, ja loppujen lopuksi vammaisen henkilö on se, jonka tulisi määritellä, onko hänellä rajoitus vai ei.

Vammaisuus ei vielääkään kuulu kaikkiin pöytiin, kokouspöytäkirjoihin, päätöksiin tai esityksiin läpi hallinnonalojen, ja vammaisuudelle halutaan edelleen asettaa merkitty paikka, johon se kuuluu, jotta sitä olisi helpompi käsitellä. Niin kauan kuin ylenkatsomme erilaisuutta ja koemme voivamme määritellä toisen ihmisen osallisuutta, ei yhdenvertaisuutta oikeasti ole. Mutta tämän me voimme muuttaa.

18.19 Veronica Rehn-Kivi r (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Kiitos tästä arvostavasta keskustelusta.

Täällä on puhuttu vammaisten osallisuudesta sekä mahdollisuudesta itsenäiseen elämään, ja tässä esimerkiksi apuvälineet ja esteettömyys ovat ratkaisevassa asemassa. Apuvälineet edistävät esteettömyyttä, ja niiden avulla henkilö voi rajoitteista huolimatta selviytyä mahdollisimman omatoimisesti kotona, koulussa, opiskelussa, työssä ja vapaa-aikana, mutta tällä hetkellä apuvälinepalveluihin pääsy kestää kuitenkin kohtuuttoman pitkään. Oma lapsenlapseni joutui odottamaan pyörätuolia useita kuukausia. Vaikka lainsäädännön mukaan apuvälineet ovat maksuttomia, monet vammaiset henkilöt ovat joutuneet ostamaan osan tai kaikki apuvälineensä itse, koska niitä muuten voi joutua odottamaan jopa puolitoista vuotta. On hienoa, että hallitusohjelmassa nyt on kirjattu toimia tilanteen parantamiseksi. Esteettömyys on yksi keskeisimpiä edellytyksiä vammaisten henkilöiden osallisuuden toteutumiselle.

Puhemies Matti Vanhanen: Viimeinen vastauspuheenvuoro keskustelualoitteen ensimmäiselle allekirjoittajalle edustaja Mäkisalo-Ropposelle.

18.21 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan tähän loppuun sanoa vielä pari sanaa esteettömyydestä, koska esteellinen ympäristö syrjii vammaisia ja minusta on todella kummallista, ettei tätä asiaa saada nopeammin kuntoon Suomessa. Erityisesti kunnissa pitäisi havahtua tähän asiaan. Tätä asiaa voi edistää monella tavalla, ja toivon lämpimästi, että olemme nyt omalta osaltamme viemässä sinne omiin kuntiimme ja kunnanvaltuustoihimme tätä keskustelua.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Esteettömyyden parantamiseksi hyvä keino on esimerkiksi esteettömyysasiantuntijoiden tehokkaampi hyödyntäminen palvelujen suunnittelu- ja kehittämistyössä ja vammaisten henkilöiden mukaan ottaminen kokemusasiantuntijoiksi palveluiden ja muiden toimintojen suunnitteluun, toteutukseen, tutkimukseen ja arviointiin. Myös hankinnoista vastaavien hankintaosaamista esteettömyydestä ja saavutettavuudesta tulisi lisätä.

Paljon olisi vielä tästä aiheesta keskusteltavaa. Minulla on sellainen olo, että me olemme edelleenkin vain raapaisseet pintaa tästä syvällisestä teemasta. Mutta nyt on varmaan aika lopettaa, ja ihan lopuksi haluan kiittää kaikkia tästä keskustelusta. Ja minun on pakko sanoa, että minä toivoisin, että tässä salissa olisi useammin tällainen yhteisöllinen tunnelma. [Eduskunnasta: Kiitos!]

Puhemies Matti Vanhanen: Keskustelun viimeinen puheenvuoro, ministeri Kiuru, noin 3 minuuttia.

18.22 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Minusta tuo edustaja Mäkisalo-Ropposen toive ja itse asiassa jonkinlainen johtopäätöskin tästä keskustelusta on nimenomaan oikea, ja ehkä se osoittaa myös meidän riippuvuutemme ihmisinä toinen toisistamme. Se, miten me toisistamme puhumme, se miten me laitamme hyvän kiertämään, oli varmasti tässä keskustelussa kauneinta musiikkia pitkästä ajasta. Koska kyllä kaikessa vuorovaikutuksessa on kysymys nimenomaan siitä, osaammeko me ymmärtää toinen toisiamme ja toistemme tarpeita. Siitä minusta tässä keskustelussa erinomaisella tavalla puhuivat monet.

Edustaja Koponen minusta kiteytti tämän riippuvuuden toinen toisistamme, erilaisista ihmisistä, erilaisista toiveista ja tarpeista hyvin kauniilla tavalla yhden perheen näkökulmasta mutta koskettavasti, niin että se varmasti kyllä jätti sydämeen näissä asioissa sellaisen tahtotilan, josta Risikkokin tässä puhui. Eli yhteisen tahtotilan löytäminen on näissä asioissa olennaista. Itse asiassa kaikki lähtee siitä, mistä tässä myöskin yhdessä käytiin keskustelua ja mitä edustaja Elomaa totesi syrjinnästä, että mitä se tosiasiasa tarkoittaa se toisen ihmisen ymmärtäminen ja missä ne rajat kulkevat.

Kyllä tämä YK:n tahtotila on hyvin selkeä siinä, että me emme voi vammaisuuden ikään kuin eri ominaisuuksilla lähteä syrjimään ketään. Tänä päivänä vammaisuus ei erottele kehitysvammaisia ja vammaisia toisistaan. Tätä kautta minusta on tärkeitä, että pidetään näistä isoista tahtotilaa osoittavista toimintalinjoista kiinni. Se tuo tähän todelliseen tekemiseen sitten myöskin sitä kauneutta, mistä tässä pitäisi kaiken kaikkiaan olla kysymys.

Moni teistä puhui työstä, edustajat Ollikainen ja Kemppi, valiokunnan puheenjohtaja Vehviläinen, Vestman, Koponen ja Heikkinen. On hyvä sanoa, että vammaiset itse arvioivat, että heikoimmin toteutui oikeus saada työtä ja tehdä työtä yhdenvertaisesti muiden kanssa. Ja tämä osallisuuden nosto, osatyökykyisten ottaminen mukaan, on erittäin tärkeää. Jos vammaisen itse kokee, että hänellä ei ole oikeutta yhteiskunnan tasavertaisena jäsenenä saada itselleen työtä, se on minusta tosi iso viesti, joka pitää ottaa vakavasti.

Toinen iso kokonaisuus: Kun VANElta kysyttiin, miten oikeudet toteutuvat, niin VANEn selvityksen mukaan oikeuksista parhaiten koettiin toteutuvan vammaisten henkilöiden pääsy terveyspalveluihin yhdenvertaisesti muiden kanssa, mutta todettiin, että siinä on isoja alueellisia eroja. Moni teistä puhui nimenomaan pääsystä erilaisiin palveluihin, oikeuksien toteutumisesta käytännössä. Henkilökohtainen apu ja erityisesti liikkumisen mahdollisuudet ovat yksi asia, joka näyttää tosi kurjalta. Olin tässä tällä viikolla Lapissa ja

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

huomasin siellä, kun kävin Lapin tilannetta läpi, että aika moni vammaainen enää ei saanut liikkumiseensa sellaista tukea kuin ennen. Nämä ovat aika vakavia asioita, kun me puhumme sellaisista subjektiivisista oikeuksista, joita meillä on.

Täällä kysyttiin myöskin selkokielestä ja digitaalisuudesta, esteettömyydestä. Minusta tämä esimerkki tästä asemasta oli aika oikea kuvailemaan sitä, onko yhteiskunnassa, edes valtion instituutioissa tai niiden jatkeissa, esteettömyysasiat otettu vakavasti. Se kyllä osoittaa sen, että meidän pitäisi tällaisissa asioissa onnistua paljon paremmin näyttämään esimerkkiä koko yhteiskunnalle. Minusta sellaisissa asioissa on nollatoleranssi. Tässä nyt joitakin näkökulmia.

Viimeisenä teemana ajattelin käsitellä tätä elämän mittaisten palveluiden kilpailuttamista. Sehän on ollut sellainen asia, jossa eduskunta on oikeasti kyllä seisonut, voisiko sanoa, sydämen puolella. Asia on todella vaikea erityisesti STM:n näkökulmasta. Se tahtotila, joka meillä olisi, ei ole yhteiskunnassa helposti painettavissa läpi nimenomaan sen takia, että tähän suhtaudutaan eri ministeriöissä hyvin eri tavalla. Hankintalaki on omanlaisensa, on monenlaisia rajapintoja ja esteitä, jotka helposti tulevat. Mutta minä halusin, että tähän aidosti perustetaan nyt porukka, joka istuu tämän asian päälle niin, että sen eduskunnan tahtotilan täytyy tulla sieltä työporukasta ulos. Se porukka nyt toukokuun loppuun mennessä esittää arvionsa siitä, miten nämä palvelut parantuvat niin, että ihmisellä olisi aidosti mahdollisuus niihin oman asumisen valintoihin. Edustaja Viitanen sanoi tuossa keskustelussa hyvin, että markkina-arvo on mennyt meillä todellisuudessa ihmisarvon edelle. Minäkäläinen työ siellä saadaan tehtyä ja miten nämä eri palaset sovitettua yhteen, se jää nyt nähtäväksi.

Taksiuudistuksesta ja muista kuljetuspalveluista: Kyllä ne sieltä tulevat. Ne ovat tuolla vastuuministereillä eli liikenneministerillä ja ministeri Pekosella tehtävänä.

Asiakasmaksu-uudistuksessa maksukattoihin otetaan kiinni. Sekin on muutoin yksi tärkeä asia, että miten asiakasmaksupuolella tuo riittävä toimeentulo voidaan ottaa huomioon.

Selkokielestä puhuttiin, ja olikos siellä vielä muuta? Viimeinen hyvä huomio oli ehkä tämä lasten asema, vammaisten lasten asema, lapsen oikeus hyvään lapsuuteen — millä tavalla se toteutuu ja millä tavalla jokaisella lapsella on oikeus olla lapsi, olla osa lasten yhteisöä. Me aikuiset olemme niin julmia, että emme ehkä osaa edes ajatella, kuinka tärkeä tuo oikeus käytännön toteutumisessa olisi myös.

Tässä joitakin ajatuksia tästä keskustelusta. Kiitän eduskuntaa kyllä näin rakentavasta ja hyvähenkisestä keskustelusta, joka vie vammaisten asioita yhteiskunnassa eteenpäin.

Keskustelu päättyi.

Asian käsittely päättyi.

6. Lakialoite laeiksi sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain ja potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain muuttamisesta

Lakialoite LA 42/2019 vp Marko Kilpi kok ym.

Lähetekeskustelu

Puhemies Matti Vanhanen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään sosiaali- ja terveystieteiden valiokuntaan.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Keskustelu

18.29 **Marko Kilpi kok** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Einon katse yritti hakea ahnaasti ympäristöstä jotain tuttua, jotain turvallista, mitä tahansa tunnistettavaa. Mitään ei löytynyt: joka puolella tuntemattomilta näyttäviä taloja, oudoilta tuntuvia katuja. Eino oli yhtäkkiä joutunut keskelle pelottavan vierasta maailmaa syystä, jota hän ei tiennyt. Kasvava hätä pakotti jatkamaan matkaa. Pakkasyö kiritti kintereillä, sormia jääti, hanskikat olivat jääneet jonnekin.

Hätäkeskukseen tuli ilmoitus Einosta. Omaiset olivat huomanneet miehen kadonneen asunnosta, joka sijaitti vilkkaasti asutun kunnan keskustassa. Eino ei ollut vielä kovin iäkäs, mutta nopeasti edennyt muistisairaus oli jo vienyt puhekyvyn ja liikkuminenkin oli käynyt huonoksi. Eino ei voinut olla kovin kaukana. Etsinnöille hälytettiin useita poliisi-partioita, ja kun Einoa ei alkanut löytyä, hälytettiin myös vapaaehtoisjärjestö Vapepa etsinnöille. Poliisikoiralla ajatettiin lukuisia jälkiä, mutta koska Einon katoamispaikka oli keskellä vilkasta aluetta, oli hänen jälkensä jo sotkeutunut lukuisien muiden jalankulkijoiden jälkiin.

Eino löytyi lopulta näköyhteyden päästä kotoaan, laajalta ratapihalta, jonne hän oli päässyt harhailemaan, kompastunut aitojen rakentamiseen tarkoitettuun paksuun rautalankaan ja kaatunut raiteiden välissä olevaan matalaan kuoppaan. Eino ei päässyt ylös, sillä hän oli sotkeutunut pahemman kerran rautalankaan. Kaiken lisäksi ratapihan reunaan pysähtyi muutamia pitkiä tavarajunayhdistelmiä, jotka estivät etsijöitä näkemästä kuopassa makavaa miestä. Etsinnät rajattiin ratapihan reunaan, sillä näytti hyvin epätodennäköiseltä, että Eino olisi päässyt sinne, ja vilkkaalle ratapihalle ei ollut turvallista pimeässä mennä.

Eino jäättyi kuoliaaksi ratapihan kuoppaan rautalankaan sotkeutuneena. Hän ei kuollut korpeen, ei tietömiä taipaleiden taakse, vaan keskelle ihmisiä, keskelle asutusta, keskelle etsijöitään — keskelle kaikkea. Viimeisenä tekonaan Eino oli yrittänyt herättää huomiota liikuttamalla kättään edestakaisin kuoppaa reunustavaa hankea pitkin. Hän oli tehnyt sitä paljaalla kädellä niin pitkään, että sormien päät olivat kuluneet vasten jäistä pengertä niin pahasti, että hangelle oli piirtynyt laaja verinen kaari. Sormien päät olivat kuluneet pahemman kerran rikki. Einon kuolema oli hyvin tuskallinen ja piinaava.

Muistisairaavat ovat kasvava haaste ikääntyvässä Suomessa. Kotoaan ja hoitolaitoksesta katoavat muistisairaavat työllistävät Einon tapaan viranomaisia ja aiheuttavat huolta omaisille ja hoitajille. Vuonna 2018 muistisairauksiin liittyviä katoamisia ilmoitettiin poliisille 3 300 kappaletta eli keskimäärin lähes kymmenen päivässä. Tilastotieto perustuu hätäkeskuksissa tehtävään luokitteluun. Kun vanhus katoaa, todennäköisyys hänen löytämisekseen hengissä on jo vuorokauden jälkeen hyvin pieni. Poliisin tilastoissa eivät näy ne tapaukset, joissa omaiset, naapurit tai hoitajat ovat löytäneet eksyneen omin neuvoin. Niiden tapausten määrää ei tiedä kukaan.

Varsin usein muistisairaus tekee sitä sairastavasta oman elämänsä vangin. Kun riittävää valvontaa ei pystytä järjestämään, pitää muistisairaiden liikkumisvapautta merkittävästi rajoittaa. Se tarkoittaa pahimmillaan lukkojen taakse sulkemista. Elektroninen valvonta lisää muistisairaana elämänlaatua ja turvallisuutta. Koti on turvallisuuden, muistojen ja menneisyyden turvasatama, jossa saa olla oma itsensä ja toimia kuten itse tahtoo. Ympäristönmuutokset aiheuttavat hyvin usein muistisairaalle turvattomuutta, omatoimisuuden ja aktiivisuuden vähenemistä. Tämä on merkittävä asia, kun tilannetta tarkastellaan itsemääräämisoikeuden näkökulmasta.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Muistisairaiden kohdalla itsemääräämisoikeutta on tarkisteltava hieman toisella tavalla. Hyvin usein muistisairaalle määrätään edunvalvoja. Muistisairaana vapautta rajoitetaan, ja vapaus on hyvin vahva perustuslaillinen oikeus. Millä tavalla elektroninen valvonta loukkaisi muistisairaana perustuslaillisia oikeuksia enemmän, kun todellisuudessa se lisäisi merkittävästi muistisairaana turvallisuutta, joka on myös hyvin vahva perustuslaillinen oikeus? On muistettava, että aloitteen mukaisesti näitä laitteita määrättäisiin sellaisille henkilöille, jotka oman sairautensa vuoksi voivat joutua välittömään vaaraan, eli ei kaikille muistisairaille. Tässä kohtaa meidän on tehtävä vahvaa puntarointia, asetettava muistisairaana asemaan ja päätettävä siitä, mikä tosiasiallisesti on muistisairaalle parhaimmaksi. Käytännössä elektroninen valvonta ei vähennä itsemääräämisoikeutta vaan lisää sitä.

Tällä hetkellä on jo käytössä tällaisia apuvälineitä, joista on hyviä kokemuksia. Esimerkiksi Kuopiossa muistisairaille on käytössä GPS-rannekkeita, joihin voidaan paikantamisen lisäksi soittaa ja joilla voidaan soittaa kotihoidon hälytyskeskukseen. Niillä voidaan yksilöllisesti määrittää alue, jonka ulkopuolelle astuessa laite hälyttää ja muistisairasta voidaan kehottaa palaamaan takaisin tai hänet voidaan hakea takaisin, jos hän ei siihen muutoin kykene.

On muistettava, että elektroniseen valvontaan määräämisen tekee yksilökohtaisesti lääkäri lääketieteellisiin perusteisiin vahvasti nojautuen. Kustannusnäkökulmasta tarkastellen kyseessä on edullinen investointi, joka tuo merkittäviä säästöjä. Laitteiden hintahaa-rukka on laaja, mutta esimerkiksi Kuopiossa käytössä olevat laitteet maksavat noin 50 euroa kappaleelta, joten on selvää, että hyvin huokealla tavalla tällä menetelmällä lisätään merkittävästi muistisairaana turvallisuutta, vähennetään omaisten huolta ja säästetään viranomaisten niukkoja resursseja.

Muistisairaajat ovat haurain ihmisryhmä yhteiskunnassamme, ja heidän määränsä tulee lähitulevaisuudessa vain kasvamaan. He ovat täysin riippuvaisia muiden avusta, ja tämä korostuu nimenomaan turvallisuuden kohdalla. Varsinkin tiukkenevassa taloustilanteessa meidän on huolehdittava, että muistisairaille on oikeus ihmisarvoiseen ja turvalliseen elämään. Muistisairaana tulee voida elää normaalia arkea sairaudestaan huolimatta harrastaen, ystäviä tavaten ja liikkuen, koska muistisairaus ei saa viedä oikeutta liikkumiseen ja elämään kodin ulkopuolella.

Pyydän teitä muistamaan Einon. Pyydän teitä asettumaan hänen asemaansa: Millaista on astua kotiovesta ulos, kun kaikki näyttää tuntemattomalta, oudolta, mistään ei löydy tietä takaisin kotiin? Miltä se tuntuu? Turvattomalta, pelottavalta. Entä miltä mahtaa tuntua kaatua sinne jäiseen kuoppaan rautalankaan sotkeutuneena? Ainoana keinona pyytää apua on hieroa kättä jäistä penkkaa vasten niin pitkään, että lumi värjäytyy verestä punaiseksi.

Arvoisa puhemies! Miltä tuntuisi, jos apu tulisikin ajoissa? Miltä tuntuu tulla pelastetuksi? Kuvitelkaa itsenne siihen tilanteeseen, ja tehkää tässä asiassa oikea päätös, sillä jonakin päivänä joku meistä on itse siinä tilanteessa. Tällä päätöksellä saatatte vielä muutaman muun lisäksi jonakin päivänä pelastaa itsennekin. — Kiitos.

18.38 Mia Laiho kok: Arvoisa herra puhemies! Suomessa on arvioitu olevan tällä hetkellä yli 190 000 muistisairasta henkilöä, ja on arvioitu, että muistisairauteen sairastuu Suomessa vuosittain noin 14 500 henkilöä. Suurin osa heistä on yli 80-vuotiaita, mutta myös työikäisistä 30—65-vuotiaista yli 7 000 henkilöllä on todettu etenevä muistisairaus. Pitkäaikaishoidossa olevista vanhuksista 75 prosentilla on muistisairaus. Kun väestö ikääntyy,

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

määrä tulee vain kasvamaan. Kotihoidossa olevien vanhusten määrä tulee sitä myötä myös kasvamaan.

Hallituksen henkilöstömitoituslaki ympärivuorokautiseen hoivaan tulee valitettavasti huonontamaan vielä entisestään jo vaikeuksissa painivaa kotihoitoa. Meidän on huolehdittava siitä, että kaikista vanhuksistamme pidetään huolta. Eduskunnassa käsiteltävänä olevassa henkilöstömitoituslaissa ei valitettavasti ole huomioitu digitaalisten apuvälineiden käytön mahdollisuutta hoivan ja hoidon tukena. Olisi ollut järkevää huomioida tämä mahdollisuus ennen kuin tehdään yhteen kohtaan sitovaa muutosta, silloin me voisimme huomioida koko vanhustenpalveluiden kentän ja sen, miten myös teknologiaa voidaan hyödyntää hoivan tukena, oli kyse sitten ympärivuorokautisesta hoidosta tai kotihoidosta.

Edustaja Kilven yli 100 allekirjoitusta kerännyt lakialoite liittyy mahdollisuuteen valvoa elektronisesti henkilöä, jos tällä henkilöllä on olemassa välitön vaara, että hän voi muistisairaudesta takia saattaa itsensä alttiiksi vakavalle terveyteen ja turvallisuuteen kohdistuvalle vaaralle. Turvallisuus on kaiken lähtökohtana sille, että voi asua kotona. Koti on useimmille paras paikka silloin, kun ympäristö on turvallinen ja on edelleen turvallista olla siellä. Turvallisuudentunne on tärkeä myös omaisille. Huoli omaisesta on suuri, jos on pelko siitä, että hän ei muista esimerkiksi omaa osoitettaan tai että hän eksyy tai lähtee harhailemaan pakkaseen. Tästä kuultiinkin edustaja Kilven kertomana hyvä esimerkki, mihin se voi pahimmillaan päätyä. Joka vuosi myöskin saadaan lukea lehdistä näitä karuja tarinoita, mihin se on johtanut, kun vanhuksia on harhautunut ulos.

Digitaalisia turvajärjestelmiä kannattaa käyttää hyväksi, jos sillä voidaan lisätä turvallisuutta, oli sitten kyse ympärivuorokautisesta hoidosta tai omasta kodista. Meidän on samalla kuitenkin oltava tarkkoja siinä, etteivät digitaaliset järjestelmät syrjäytä inhimillisyyttä ja ettei teknisillä ratkaisuilla estetä esimerkiksi kotihoidossa olevan vanhuksen pääsemistä ympärivuorokautiseen hoivaan, jos sille on muuten olemassa perusteet. Mutta kuten edustaja Kilpi hyvin toi esille, itsemääräämisoikeutta on myös se, että pystyy liikkumaan eikä ole suljettuna johonkin tilaan ja on mahdollisuus toteuttaa itseään.

Hienoa, että tämä aloite sai näin paljon allekirjoituksia ja se etenee eduskunnan käsittelyyn ja sitä voidaan huolellisesti arvioida sitten eri puolilta. Meidän lainsäädäntömme on kuitenkin tällä hetkellä sellainen, että on aivan perusteltua arvioida myös lakejamme tällä hetkellä itsemääräämisoikeuden ja myöskin turvallisuuden näkökulmasta, että nämä teknologiset ratkaisut eivät ole niin yksiselitteisiä. Varmasti tämän käsittelyn myötä saadaan myöskin eväitä moneen muuhun teknologiseen haasteeseen ja asiaan, mitä pohditaan tällä hetkellä.

18.44 Pasi Kivisaari kesk: Kunnioitettu puhemies! Kiitän edustaja Kilpeä hyvästä lakialoitteesta, joka on myös kerännyt varsin vakuuttavasti allekirjoituksia.

Aluksi elektroninen valvonta särähtää korvaan: se kuulostaa varsin kovalta ratkaisulta ja sotii ajatuksissa itsemääräämisoikeutta vastaan. Mielestäni tässä lakialoitteessa kuvatussa tilanteessa elektroninen valvonta olisi kuitenkin hyvin perusteltua. Se, että valvonnassa olevan henkilön sijaintipaikka on asianomaisten viranomaisten — siis terveydenhuollon toimintayksikön, poliisin — saatavilla ei vielä tarkoita henkilön jatkuvaa kyttämistä tai tämän oikeuksien loukkaamista. Ketä tahansa ei tietenkään valvonnan alaiseksi voida määrittää, vaan vain sellainen henkilö, joka voi muistisairautensa vuoksi saattaa itsensä vaaraan.

Ymmärrän hyvin, että tuntuisi ajatuksissa kiusalliselta, jos joku aina tietäisi minne menet. Toisaalta me kaikki kannamme mukamme jo nyt niin monia laitteita, että en aina-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

kaan minä voi vanhoa, etteikö viranomaisilla voisi olla tieto siitä, missä milloinkin liikun. Luotan kuitenkin viranomaisiin ja siihen, että minun tietoihini pääsee käsiksi vain, kun siihen on oikeasti aihetta.

Uskon siis, että suurin osa muistisairaista ja heidän omaisistaan suhtautuu elektroniseen valvontaan myönteisesti. Eksyneitä muistisairaita etsitään Suomessa vähintään viikoittain, ja etsinnät totta kai nielevät huomattavasti resursseja. Elektroninen paikannus tekisi eksyneiden tai muuten vain haahuilevien auttamisesta helppoa. Tieto valvontamahdollisuudesta helpottaisi suuresti muistisairaana ja hänen omaistensa huolta. Valvonta voisi jopa lisätä itsemääräämisoikeutta, sillä elektronisessa valvonnassa olevan potilaan liikkumista ei tarvitsisi rajoittaa. Eksyminen ei olisi siis enää suuri ongelma.

Puhemies! Monella meistä on kokemusta elektronisesta valvonnasta esimerkiksi lastemme puhelinten kohdalla. Meistä vanhemmista on turvallista tietää, missä jälkikasvumme liikkuu. Nuoria tällainen käyttäminen tietysti harmittaa, mutta kyllä näissäkin asioissa on yhteisymmärrykseen päästy. En ole omien lasteni menoja niin kovin tarkasti seurailut, mutta joskus on ollut helpottavaa tietää, että puhelin on tulossa kotia kohti, vaikka jo kovasti jo myöhässä ollaan. Tiedän myös tapauksia, missä iäkkäämpi yksinasuja on antanut lapsilleen luvan seurata omaa puhelintaan. Tuo turvallisuutta tietää, että joku vahtii ja joku välittää.

Puhemies! Hallitusohjelmassa on sitouduttu vanhuspalvelulain uudistamiseen. Mielestäni tämä ansiokas ja hyvin järkevä lakialoite muistisairaana henkilön mahdollisuudesta elektroniseen valvontaan tulee ottaa huomioon viimeistään tuossa yhteydessä.

18.49 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Lämmin kiitos edustaja Kilvelle Einon tarinasta ja tästä aloitteesta, joka — uskon niin — otetaan huomioon vanhuspalveluiden kehittämisessä, kuten edustaja Kivisaari tuossa edellä sanoi. Lämmin kiitos myös edustaja Laiholle tärkeistä nostoista.

Suomen 190 000 muistisairasta tarvitsevat riittävästi tukea ja apua. Suomen 14 500 vuositteittäin muistisairauteen sairastuvaa tarvitsevat tukemme, samoin heidän omaisensa. Elektroninen valvonta voisi olla yksi apuväline tähän. 7 000 suomalaisella juuri nyt etenevä muistisairaus muuttaa elämää, he tarvitsevat kuntoutusta. Jos ajattelen koko Suomea, harvaan asuttuja seutuja, niin digitaaliset apuvälineet auttavat palveluiden kehittämisessä niin, että joka puolella maatamme on turvallista asua. Oli koskettavaa kuulla, että vuodessa tehdään yli 3 000 katoamisilmoitusta. Jos ajattelemme sitä hätää ja tuskaa, mikä siihen liittyy, niin eksyneellä kuin hänen omaisillaan, niin tällainen turvavälineistö on yksi ratkaisu tällaisten tilanteiden ratkaisemisessa.

Koti on turvapaikka. Se on paras paikka silloin, kun se on turvallinen eikä tarvitse pelätä. Ei ole muistisairautta, koska siellä saa olla oma itsensä. Siellä myös toimintakyky säilyy, kun saa touhuta tutussa ympäristössä. Oma isoäitini sai elää pitkään kotona, mutta kun hänelle sitten viimeisinä vuosina tuli muistisairautta, niin siinä oli epävarma vaihe, jossa elektronisella valvonnalla olisi ollut sijansa. Kun hän sitten aikanaan pääsi hyvään hoitoon ja hoitopaikkaan, hän oli itse valmis lähtemään ja sai elää tyytyväisenä ja onnellisena elämänsä loppuun asti.

18.52 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! Ymmärrän erinomaisesti, että edustaja Kilpi tarkoittaa hyvää tällä lakialoitteella, mutta olen osittain eri mieltä siitä, onko

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

tämä lakialoite ainakaan tässä muodossa oikea ratkaisu tähän todelliseen ongelmaan, joka meillä yhteiskunnassa on.

Olen siis Muistiliiton puheenjohtaja, ja Muistiliitossa korostamme hoitotahtoa, tuettua päätöksentekoa ja hyvissä ajoin tehtyä edunvalvontavaltuutusta. Meidän jokaisen kannattaisi miettiä näitä asioita jo nyt ja viimeistään silloin, jos sairastumme muistisairauteen. Ammattihenkilöillä tulisi olla paremmat valmiudet ottaa näitä asioita hyvissä ajoin esille sairastuneen kanssa jo sairauden alkumetreillä ja tukea hoitotahdon kirjaamisessa tai muuten oman tahdon selkeästi ilmaisemisessa. Hoitotahtoon voi ja kannattaa kirjata myös oma tahto esimerkiksi elektronisten valvontalaitteiden käytöstä sairauden edetessä.

Hallitusohjelmaan on kirjattu tavoite saada itsemääräämisoikeuslaki lopultakin valmiiksi. Tämä on nyt siis kolmas kausi, kun tätä lakia yritetään saada aikaan. Ensimmäisellä kerralla lain henki oli, sanoisinko, vähän samanlainen kuin tässä lakialoitteessa, eli silloin mietittiin, mitä ja miten rajoitustoimenpiteitä, seurantaan ynnä muuta vastaavaa voidaan lisätä tai käyttää yleensä muistisairaiden kohdalla. Viime kaudella lakiesityksen henki kääntyi mielestäni oikein päin, eli silloin lähdettiin siitä, miten ja millä keinoin muistisairaana itsemääräämisoikeutta voidaan tukea.

Muistiliitossa olemme olleet tässä lainsäädäntötyössä aktiivisesti mukana kaikkina näinä kolmena kautena ja olemme erityisesti korostaneet itsemääräämisoikeuden tukemista ja riittävän hyvää ennakointia. Jos muistisairaana kanssa keskustellaan ja häntä kuullaan oikeaan aikaan, mielestäni tämänkaltaista lakia ei tarvita. Toisaalta mietin myös sitä, että jos muistisairas ei halua käyttää esimerkiksi GPS-ranneketta, hän kyllä sen todennäköisesti ottaa kädestään pois. Mutta jos ihminen on hyvissä ajoin itse valinnut rannekkeen ja sen käytön, hän todennäköisesti myöskin käyttää sitä koko ajan. Eli tässä on hirmuisen suuri ero, miten päin tätä asiaa ajatellaan.

No, pari asiaa, jotka tähän yhteyteen haluan myöskin tuoda esille: Kyllähän meidän yhteiskunnassamme tarvitaan myöskin lisää välittämistä eli ihmisiä, jotka uskaltavat kysyä vieraaltakin, että voinko auttaa. Kun huomaa lähimmäisen, joka tuntuu tarvitsevan apua, esimerkiksi muistisairaana, tai ajattelee, että onkohan tällä ikäihmisellä tai tällä ihmisellä nyt kaikki hyvin, olisikohan meillä jokaisella halua, tahtoa, ymmärrystä mennä selvittämään, mistä on kysymys. Me emme saisi kävellä tällaisessa tilanteessa kenenkään ohi. No, kolmas asia, tai neljäskö tämä on, jonka tässä haluan vielä todeta, on se, että kyllähän kotona asuu tällä hetkellä muistisairaita, joiden ei inhimillisesti ottaen ole enää turvallista asua kotona. Meillä yhteiskunnassa hoetaan sitä mantraa, että kaikkien ikäihmisten on hyvä asua kotona, mutta minä väitän, että niiltä ihmisiltä ei ole itseltään edes kysytty, haluavatko enää olla kotona. Eli me tarvitsemme lisää yhteisökoteja, joissa muistisairas voi elää oman elämän näköistä elämää ja joissa saa ympärivuorokautista hoitoa ja hoivaa osavilta ammattihenkilöiltä. — Kiitos.

18.56 Hanna Huttunen kesk: Arvoisa puhemies! Olen yksi tämän hyvän aloitteen allekirjoittaneista. Tiedän kokemuksesta, minkälaista on olla muistisairaana henkilön omainen. Tiedän, että se huoli on jatkuvasti läsnä, että mitähän sinne muistisairaana kotiin kuuluu tällä hetkellä. Ja tiedän sen, että nukkumaan ruvetessa monta kertaa käy mielessä, että minkälainen sää siellä ulkona on ja että toivottavasti se omainen on sisällä, ja onhan kaikki hyvin ja pitäisiköhän vielä kerran soittaa.

Tiedän myös sen, että kun siellä muistisairaana kotona kuitenkin käy monesti myös sitä kotihoidon väkeä, niin myös sillä kotihoidon väellä on huoli siitä, onko heidän työnsä riit-

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

tävä, käyvätkö he siellä tarpeeksi usein ja myös pelko siitä, että kun he menevät sinne kotiin, niin onhan se muistisairas siellä kotona. Näistä syistä pidän tätä aloitetta erittäin hyvänä.

Tiedän myös sen, että se koti kuitenkin on paikka, missä muistisairaalla on tuttu ja turvallinen ympäristö. Ja se, että jos hänet viedään sitten sieltä kotoa sinne jonnekin laitokseen tai paikkaan, mikä on täysin vieras, niin on myös valtava riski siinä, että se sairaus lähtee nopeammin etenemään. Ja se tuttu rakas henkilö kaikkoo nopeammin sitten siitä kehosta, missä hän on olemassa.

Haluan kiittää lämpimästi edustaja Kilpeä tästä aloitteesta ja toivonkin, että tämä aloite etenee eteenpäin. — Kiitos.

18.57 Ritva Elomaa ps: Arvoisa puhemies! Edustaja Kilpi perusteli tekemänsä lakialoitteen tarpeellisuuden hyvin kattavasti. Muistisairaana turvallisuus kohentuisi paljon, jos tämä esitetty elektroninen valvontalaite olisi muistisairaalla. Mutta itsemääräämisoikeusasiat on tietenkin puntaroitava tarkkaan jokaisen henkilön kohdalla. Myöskään mikään laite ei saa kuitenkaan vähentää henkilökohtaisen hoidon tarvetta.

Minulla on myös hyvä ystävä, jonka vanhemmista toinen on vakavasti muistisairas. Ja on kova tilanne siellä kotona, kun pitää yökaudet pitää ovea lukossa, ja eihän sitä koko aikaa voi pitää. Välillä ovi on auki, ja tämä isä on löydetty monta kertaa keskeltä vilkasliikenteistä tietä, mutta kuitenkin hän haluaisi kotona olla. Esimerkiksi tämmöiselle henkilölle olisi ihan oikeutettua ja tarpeellista hänen henkensä pitimiksikin, että olisi tällainen laite. — Kiitos.

18.58 Marko Kilpi kok: Arvoisa herra puhemies! Lämmin kiitos kaikille edustajakollegoille hyvästä keskustelusta ja varsinkin yli sadalle tämän aloitteen allekirjoittajalle, jotka yli puoluerajojen ovat seisseet tämän aloitteen takana. Jokaisesta eduskuntaryhmästä on tämä aloite allekirjoitettu, mikä on kyllä aika vahva viesti asian puolesta.

Edustaja Mäkisalo-Ropposelle voisin sanoa niin, että hoitotahto on erittäin kannatettava ja se pitäisi tehdä ihan jokaisen. Käytännössä jo lapsuudesta lähtien pitäisi olla kirjoitettuna jonkinlainen hoitotahto siitä, mitä elämältä haluaa, jos käy huonosti. Mutta, ikävä kyllä, tämä ei toteudu siinä mittakaavassa kuin mitä pitäisi.

Itsellä on perhepiirissä muistisairas ihminen, joka asuu itsekseen maalla. Moni on ollut sitä mieltä — muistihoitajat ja lääkäritkin jo — siitä, että hänen ei siellä pitäisi enää asua, mutta hän on päättänyt, että hän ei sieltä halua minnekään lähteä. Ja se on silloin siinä. Sieltä ei minnekään lähdetä. Viimeksi toissa päivänä olivat avaimet unohtuneet kotiin koiranulkoilutusreissulla, ja siinäpä olikin aikamoinen homma niitä vara-avaimia etsiä, kun kotisairaanhoidon, missä lähin avain olisi ollut sillä hetkellä, ei vastannut.

Eli nämä asiat, mitä edustaja Mäkisalo-Ropponen toi tuossa esille, ovat kaikki kannatettavia ja hyviä asioita, mutta käytännön elämä tahtoo olla hieman toista. Varsinkin kun itse olen sen reilut 20 vuotta poliisissa ollut ja lukuisia kertoja etsintätehtävillä itse ollut, niin kyllä se viesti tuolta ammattilaisten piiristä on niin monta kertaa ollut se, että paikantaminen säästäisi niin paljon murhetta ja vaivaa. Kun muistisairaudet tulevat vielä lisääntymään ja olen vahvasti sitä mieltä, että ihmiset tulevat olemaan kotioloissa, asumaan siellä vielä varsin pitkään ja sitä tullaan pitkittämään, niin varsinkin senkin takia näkisin, että meillä pitää olla menetelmiä, joilla me voimme taata heidän turvallisuutensa ja asumisensa siellä kotona ihmisarvoisesti. — Kiitos.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

19.01 **Merja Mäkisalo-Ropponen sd:** Arvoisa puhemies! Emme varmaan hyvin syvällistä debattia enää näin myöhään illasta käy, mutta itsekin haluan korostaa, että olen itsekin ollut muistisairaiden omaisena ja olen kouluttanut varmaan satoja ja satoja muistityön asiantuntijoita tähän maahan, elikkä tämä asia on minulle silleen sydämenasia. Ja sen takia minä väitän, että meidän pitäisi pikemminkin keskittyä tässä kouluttamisessa siihen, että ihmiset oivaltaisivat tehdä itsellensä sen hoitotahdon ja että he olisivat itse miettineet, min-kälaista elämää ja missä he haluavat elää.

Ja kyllä minun täytyy sanoa, että jos ammattihenkilöt toteavat ihmisestä, jonka ei ole enää inhimillisesti hyvä asua kotona, että kun hän ei halua muuttaa sieltä pois, niin se on itsemääräämisoikeutta, niin silloin ei ole kyllä itsemääräämisoikeutta ymmärretty oikein — sehän on heitteillejättöä. Eli nämä käsitteet ovat vähän sellaisia, joista pitäisi aina keskustella — jos on siis kysymys siitä, että hänen ei ole enää inhimillisesti oikein asua siellä kotona. Mutta nämä ovat aina sillä tavalla tapauskohtaisesti katsottavia asioita.

Mutta minun käsitykseni on tämä: jos tämä asia otetaan esille hyvissä ajoin sen asiakkaan kanssa, kun hän sairastuu muistisairauteen, kerrotaan hänelle vaihtoehtoja ja lähdetään puhumaan asiasta, niin suurin osa näistä ihmisistä sanoo, että ihan mielellään otetaan se ranneke, koska se helpottaa elämää. Silloin hän pitää sitä ranneketta, koska se on hänen oma valintansa. Mutta jos hän on ikään kuin pakotettu siihen — ”mikä tämä on, mä en tiedä, mikä tämä on, tämä hiertää tässä ranteessa” — niin hän ottaa sen helpommin pois, ja silloin siitä ei ole mitään hyötyä. Eli tämä on se minun pointsini tässä asiassa. En vastusta suinkaan elektronisia valvontalaitteita, jos lähdetään siitä ihmisestä itsestään liikkeelle.

19.03 **Mia Laiho kok:** Arvoisa puhemies! Olen juurikin samaa mieltä siinä edustaja Mäkisalo-Ropponen kanssa, että silloin, jos asuminen kotona ei ole enää inhimillistä ja se ei enää siltä osin täytä inhimillisyyden rajoja, niin silloin pitää olla hoivapaikka, mihin siirtyä tai yhteisölliseen asumiseen tai jokin muu tuettu asumismuoto. Itse olen sitä mieltä, että meidän on hyvä tarkastella näitä elektronisia mahdollisuuksia, teknologisia ratkaisuja myöskin, ja meidän pitää arvioida niitä suhteessa itsemääräämisoikeuteen ja myöskin siihen turvallisuuskäsitteeseen. Sinänsä tämä lakialoite tulee hyvään kohtaan, koska me elämme kuitenkin teknologisessa kehitysvaiheessa monella sektorilla.

Yksi esimerkki kuvasi hyvin ehkä tämmöistä tietynlaista välinpitämättömyyttä, kun Helsingin Sanomissa oli kirjoitus tässä jokin aika sitten, missä kerrottiin, että henkilö oli nähnyt vanhuksen, joka oli yöasussa ja kulki jossain metroasemalla. Hän ei ehtinyt sitten saada tätä kiinni, kun oli mennyt hissiin, ja jäi siinä ihmettelemään, että mihinkä hänen olisi pitänyt ilmoittaa tästä ihmisestä. Elikkä tuli mieleen, ettei hän sitten lähtenyt katsomaan peräänkään. Vaikka ollaan ihmisten parissa, niin tietynlainen välinpitämättömyys on myöskin lisääntynyt, että sen takia se turvallisuuskäsitteeseen on todella tärkeä, oli kyse sitten maaseudusta tai ulkona kylmistä olosuhteista, mutta ihan senkin kautta, että voi joutua hyväksikäytetyksi, ryöstetyksi, pahoinpidellyksi. Turvallisuus sen vanhuksen näkökulmasta täytyy miettiä monelta kantilta. Ei ole yksinkertainen asia, mutta varmasti sellainen, jota meidän on pohdittava, ja se on meidän edessämme joka tapauksessa.

19.05 **Marko Kilpi kok:** Arvoisa puhemies! Haluaisin vielä tarkentaa tätä inhimillisyyttä tässä asiassa. Esimerkiksi tässä omassa perhepiirissäni olevassa tapauksessa kyse on siis sellaisesta tilanteesta, jossa ei voida vielä tehdä, lääkäri ei voi tehdä sitä ratkaisua, että väkisellä tuotaisiin sieltä pois ja otettaisiin niin kuin jatkuvan hoidon piiriin. Näitä tämmöisiä

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

ihmisiä, jotka ovat niin kuin siinä välimaastossa, että ne pärjäävät kotona tai ne eivät pärjää kotona, on valtavasti. Ja lähinnä just puhutaan ehkä juuri siitä porukasta enemmänkin, että näitä kyllä on. Ja itse asiassa juuri näitähän me tuolta sitten viranomaisina ja yhteiskunta et-sii sitten pakkasesta pois.

Eli kyllähän meillä on mahdollisuuksia tarttua niihin ihmisiin, jotka eivät todellakaan siellä kotona pärjää, jotka inhimillisesti ottaen eivät voi enää siellä itsekseen olla, mutta on muitakin.

19.06 Sami Savio ps: Arvoisa puhemies! Haluan ensiksi kiittää edustaja Kilpeä tästä lakialoitteesta, jossa puututaan ihan todella tärkeään asiaan eli muistisairaiden henkilöiden elektroniseen valvontaan, mahdollisesti jopa siihen määräämiseen, mikäli on välitön vaara siitä, että henkilö muistisairauden vuoksi saattaa itsensä alttiiksi vakavalle terveyteen tai turvallisuuteen kohdistuvalle vaaralle. On tosiaan hyvä, että muistisairaiden ihmisten valvonnassa käytetään mahdollisuuksien mukana myös näitä elektronisia apuvälineitä.

Edustaja Laiho mainitsi tässä muutama puheenvuoro sitten, että nykyaikaa vaivaa välinpitämättömyys. Se pitää eittämättä paikkansa. Eilenkin taisi olla MTV:n uutisissa maininta siitä, että nuori tyttö oli saanut jonkinlaisen sairaskohtauksen kadulla eivätkä ohikulkijat olleet siihen hirveästi puuttuneet.

Mutta toisaalta on kuitenkin hyvä muistaa, että meillä on myös Suomessa suuri määrä vapaaehtoisia etsijöitä ja auttajia, jotka hyvin pyyteettömästi ovat auttaneet poliisia lukuisia kertoja kadonneiden ihmisten, monessa tapauksessa nimenomaan muistisairaiden vanhusten etsinnässä. He ovat sellaisia henkilöitä, jotka tekevät erittäin tärkeää ja pyyteetöntä, inhimillisesti lähes korvaamatonta työtä. Haluan esittää myös heille tässä julkiset kiitokset.

19.08 Mikko Kinnunen kesk: Arvoisa herra puhemies! Täällä on puhuttu hyviä asioita, ja edustaja Mäkisalo-Ropponen nosti esille tämän hoitotahton, ja se on kyllä tärkeä asia, että se tehdään ajoissa. Toki silloinkaan kun on tehty hoitotahto, mutta kun muistia ei enää ole, niin ei välttämättä kuitenkaan ymmärrä, miksi ranneke on kädessä.

Sosiaali- ja terveysministeriö on asettanut tällaisen iäkkäiden henkilöiden palveluiden uudistamistyöryhmän, ja tämän työryhmän tehtävä on valmistella esityksiä palvelujen kokonaisuuden uudistamiseksi ja väestön ikääntymiseen varautumiseksi. Toivon, että tässä työssä tänäkin päivänä esiin nostetut asiat otettaisiin huomioon, ettei heitteillejättöä tapahtuisi ja että ihminen saisi elää kotona mahdollisimman pitkään turvallisesti. Kun puhumme teknologian hyödyntämisestä hoitotyössä, on aina samalla muistettava, että tekniikka ei korvaa ihmistä, välittävää ihmistä, joka pitää huolta ikääntyvästä.

19.09 Pasi Kivisaari kesk: Arvoisa herra puhemies! Täällä on toden totta käyty hyvää keskustelua asian vähän eri puolilta ja erilaisista näkemyksistä. Arvostan suuresti Mäkisalo-Ropposen näkökulmaa siitä, että tällainen hoitotahto täytyisi laatia tilanteessa, jolloin ihmisellä on täysi ymmärrys olemassa siitä, miten asioihin täytyisi vaikuttaa.

Itse näen kuitenkin tämän elektronisen valvonnan ennen kaikkea siis oikeutena. Oikeutena muistisairaalle, oikeutena lähiomaisille ja myöskin oikeutena viranomaisille. Ja siitä näkökulmasta käsin näen tämän lakialoitteen vähintäänkin tutkimisen arvoisena. Kysehän on siitä, että me tahdomme lisätä kahta asiaa. Toinen on se, että me haluamme lisätä turvallisuutta, ja toinen on se, että me haluamme lisätä ihmisen terveyteen vaikuttavia asioita.

Pöytäkirja PTK 10/2020 vp

Siitähän tässä lakialoitteessa on kyse. Mikäli tämä elektroninen valvonta tässä kohtaa auttaa näihin kahteen kysymykseen, se on mielestäni siinä kohtaa hyvin perusteltu.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin sosiaali- ja terveysvaliokuntaan.

7. Seuraava täysistunto

Eduskunnan seuraava täysistunto on perjantaina 21.2.2020 klo 13.00. Täysistunto lopetettiin klo 19.11.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Maija-Leena Paavola